

djurskyddet
SVERIGE

En rapport om

Djurhälsopersonalens anmälningsplikt och avelslagstiftningen

Djurskyddet Sverige, december 2023

Författare: Angelica Åsberg. Angelica är zoolog och etolog och har en master-exemen i etologi från Linköpings universitet. Angelica driver konsultföretaget Djurparkszoologen, där hon bedriver konsultarbete för djurparker och andra uppdragstagare inom bland annat djurvälstånd, djurskydd, etologi och bevarandearbete.

Foto: Omslagsfoto: Frida Ekman. Inlaga: istockphoto.com och unsplash.com.

Layout: Maria Borgelöv.

Tryckeri: Urban Print, Stockholm.

Innehåll

Sammanfattning	4
Syfte och omfattning	6
Bakgrund	8
Djurskyddslagstiftningen och dess efterlevnad	8
Djurhälsopersonalens anmälningsplikt	9
Hur mycket anmäls?	10
Varför görs inte fler anmälningar?	13
Dubbla roller	13
Ekonomi	13
Hat och hot	13
Bristande kunskap gällande djurskyddslagstiftningen och anmälningsplikten	14
Relation till länsstyrelsen	15
Brist på riktlinjer och hänsyn till veterinärens många roller	15
Lagstiftning som reglerar avel med hund och katt	17
Är dagens hund- och kattavel laglig?	20
Anmäls avelsrelaterade brister?	22
Egen undersökning gällande anmälningsplikten	25
Anmälningar från djurhälsopersonal 2020–2022	25
Antal anmälningar från djurhälsopersonal	25
Vilka misstankar anmäls?	26
Resultat och diskussion	27
Enkätstudie	29
Överväganden och föreslagna åtgärder	37
Referenser	40
Om Djurskyddet Sverige	42

Sammanfattning

I Sverige har vi en djurskyddslagstiftning som ska säkerställa att de djur som hålls av människan har ett gott djurskydd. Likaså ska den bidra till att en god djurvälstånd främjas och att djur behandlas med respekt. Lagstiftningen gällande avel för hund och katt är relativt tydlig; finns det risk för att hundar och katter har egenskaper som gör att de själva eller deras avkommor kan komma att drabbas av lidande så ska de inte användas i avel. Föräldradjuret ska ha lämplig anatomi, fysiologi och beteende och ska kunna föda sina valpar och kattungar själva. Trots detta före kommer idag avel inom hund- och kattraser där en stor del av individerna riskerar att bli sjuka och utsättas för lidande på grund av exempelvis sin anatomi.

För att komma till rätta med problemet med olaglig avel hos hundar och katter skulle den mest effektiva och kanske nödvändiga åtgärden troligtvis vara att det gjordes riskbaserade normalkontroller av uppfödare av hundar och katter, på samma sätt som görs för lantbrukets djur. Idag sker djurskyddskontroller av uppfödare av hundar och katter främst efter anmälningar.

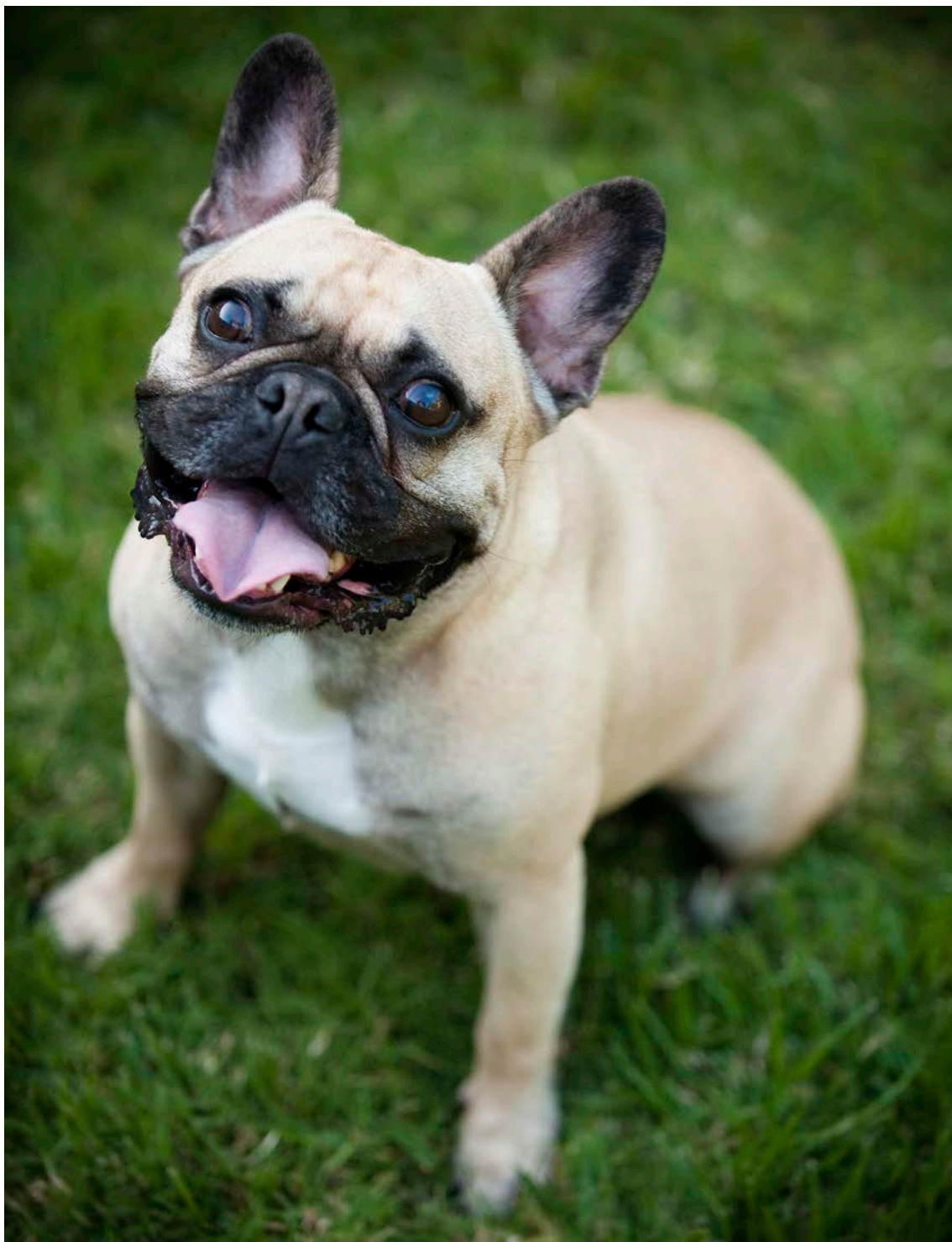
Fram till att normalkontroller av uppfödare av sällskapsdjur blir verklighet så behöver länsstyrelserna få in anmälningar vid misstanke om att lagstiftningens avelsparagrafer inte följs. Detta görs enligt uppgift mycket sällan i Sverige idag. Veterinärer och annan djurhälsopersonal träffar många djur och har hög kompetens att bedöma djurens hälsotillstånd och välfärd, vilket gör dem viktiga i det förebyggande djurskyddsarbetet. Dessutom är de i sin yrkesroll enligt djurskyddslagen skyldiga att anmäla misstänkta brott mot djurskyddslagstiftningen.

Under vintern 2022–2023 genomförde Djurskyddet Sverige en granskning av anmälningar från djurhälsopersonal som rörde misstänkta brott mot avelslagstiftningen för hund och katt. Detta gjordes genom att gå igenom ett stort antal djurskyddsanmälningar samt genom en enkätundersökning till djurhälsopersonal.

Ungefär en tiondel av 1 059 djurskyddsanmälningar från djurskyddspersonal rörde avelsrelaterade frågor och en majoritet av dessa gällde områden som har mycket tydliga och detaljerade regleringar i föreskriften för hund och katt, exempelvis om tiken eller katthonan var för ung vid parningen samt om ungarna separerats för tidigt från honan. Detta tyder på att djurhälsopersonal i högre grad anmäler misstankar gällande de mer detaljerade delarna av regelverket för avel. Anmälningar gällande hundar eller katter som ansågs vara olämpliga för avel på grund av sjukdom stod för endast 10% av de avelsrelaterade anmälningarna.

Enkätundersökningen, som besvarades av 76 veterinärer och djursjukskötare, tyder på att några av anledningarna till att inte anmäla djurägare vid misstanke om olaglig avel är risken för hat och hot, brist på kunskap kring djurskyddslagen och anmälningsprocessen samt ett lågt förtroende för länsstyrelsen. De svarande önskade sig bland annat mer detaljerad lagstiftning, bättre riktlinjer och stöd samt en förändrad anmälningsprocess.

Sammanfattningsvis anmäls avelsrelaterade brister sällan, vilket gör att lagstiftningen sällan prövas av länsstyrelsen. Då normalkontroller inte sker så är djurhälsopersonalens anmälningsplikt ett viktigt verktyg. För att på ett långsiktigt och hållbart vis verka för att djurskyddslagen ska efterlevas, djurhälsopersonal ha en trygg arbetsmiljö och inga sällskapsdjur fara illa till följd av olaglig avel, krävs dock åtgärder.

Syfte och omfattning

Under vintern 2022–2023 genomförde Djurskyddet Sverige en granskning av hur djurhälsopersonal uppfyller sin anmälningsplikt gällande avelslagstiftningen för hund och katt. Bakgrunden till granskningen är att det, trots att det bryter mot rådande djurskyddslagstiftning, bedrivs avel på hundar och katter med fysiska egenskaper som åsamkar dem stort fysiskt och psykiskt lidande. Sällskapsdjur står inte föremål för några så kallade normalkontroller av länsstyrelsen, det är endast verksamheter med tillstånd, som kennlar och katterier, som ska besökas för regelbundna djurskyddskontroller. Djurhållningen för andra sällskapsdjur kontrolleras endast vid inkomna djurskyddsanmälningar. När en kontroll görs efter en anmälan så begränsas ofta kontrollen till att omfatta endast innehållet i anmälan, vilket innebär att alla paragrafer i lagstiftningen sällan eller aldrig kontrolleras.

Med hänsyn till detta vilar ett stort ansvar på djurhälsopersonal att anmäla misstänkta djurskyddsärenden till länsstyrelsen när de ställs inför sådana i tjänsten, då detta är en stor del av det professionella skyddsnet de flesta sällskapsdjur har. Den svenska djurskyddslagstiftningen syftar till att vara förebyggande, vilket denna rapport kommer att beröra, då även en misstanke om kommande brott bör vara föremål för en djurskyddsanmälan.

Detta innebär exempelvis att en djurägare som nämner under ett veterinärbesök att hen planerar att para en hund eller katt som lider till följd av dess anatomi eller sjukdom ska anmälas om djurägaren inte lyssnar på veterinärens invändningar och rekommendationer. Djurskyddslagen förbjuder nämligen avel på djur där aveln kan leda till lidande för föräldradjuret eller avkomman. Tyvärr verkar det vara relativt okänt bland djurhälsopersonal att även misstanke om brott mot avelsparagraferna bör följas upp med en djurskyddsanmälan. Denna rapport syftar till att belysa hur ofta detta sker, i vilka fall av avelsrelaterade brott det sker samt vad det är som påverkar huruvida en djurägare anmäls eller ej.

För att fastställa hur vanligt det är med avelsrelaterade djurskyddsanmälningar utfördes en undersökning av de anmälningar som under perioden januari 2020 till mitten av oktober 2022 inlämnats av kliniskt verksam djurhälsopersonal i Sveriges samtliga län. Likaså utfördes en fördjupande enkätstudie som besvarades av 76 personer verksamma som djurhälsopersonal. Syftet med denna var att undersöka inställningen hos djurhälsopersonal kring, samt erfarenhet av, djurskyddsanmälningar i allmänhet, men sådana gällande avelsparagraferna i synnerhet.

Bakgrund

Djurskyddslagstiftningen och dess efterlevnad

I Sverige har vi en djurskyddslagstiftning som ska säkerställa att de djur som hålls av människan har ett gott djurskydd. Likaså ska den bidra till att en god djurvälstånd främjas och att djur behandlas med respekt. Till djurvälstånd räknas inte bara fysiskt välmående, utan djuren ska också må psykiskt bra. Ansvaret för detta ligger på den som äger, hanterar eller sköter djuren.

Övergripande bestämmelser för hur djur får hållas och användas ryms inom djurskyddslagen (SFS 2018:1192)¹ och beslut gällande denna tas av riksdagen. För mer detaljerade regler kring hållande och skötsel av djur tar djurskyddsförordningen (SFS 2019:66)² vid och beslut gällande denna tas av regeringen. Utöver detta finns det ingående djurskyddsföreskrifter för många olika områden, vilka beslutas av Jordbruksverket.

Djurskyddslagen är en förebyggande lagstiftning vilket innebär en skyldighet att agera för att lidande och ohälsa inte ska uppstå hos de djur du har i din omvårdnad. Grundläggande djurskyddskrav är att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Djurskyddslagstiftningen beskriver hur djuren ska skötas och hanteras för att uppnå ett gott djurskydd. Detta är dock inte nödvändigtvis likställt med att djuren har en god djurvälstånd, även om det lägger grunden för det. Djurvälstånd syftar till hur djuret själv uppfattar och hanterar sin situation och är något som utvärderas genom att använda olika mätbara parametrar för att försöka uppskatta välmåendet hos djur.

Länsstyrelserna kontrollerar att djurskyddslagstiftningen följs via djurskyddskontroller, om den inte gör det kan kontrollanterna kräva att åtgärder vidtas. Den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot djurskyddslagstiftningen kan i domstol dömas till böter eller fängelse i högst två år¹. Om någon skulle utsätta djur för lidande med uppsåt eller av grov oaktsamhet så kan personen i stället dömas enligt brottsbalken (SFS 1962:700)³ för djurplågeri. Även här kan personen dömas till böter eller fängelse; om brottet anses vara grovt blir straffet fängelse i max 4 år. Vid allvarliga brister gentemot djurskyddslagstiftningen eller efter en dom gällande djurplågeri kan personen åläggas med djurförbud.

Länsstyrelsens djurskyddskontroller syftar till att säkerställa att de som håller djur följer djurskyddsbestämmelserna. Dock sker inga normalkontroller (planerade och regelbundna kontroller) för sällskapsdjur som hundar och katter, med undantag för tillståndspliktiga verksamheter enligt 6 kap. 4 § i djurskyddslagen (SFS 2018:1192), som ska kontrolleras riskbaserat och regelbundet. Gällande exempelvis uppfödning av hund så krävs det tillstånd för verksamheter där det hålls tio eller fler vuxna hundar och/eller det säljs hundar från tre eller fler kullar per år från egen uppfödning. Hos privatpersoner som håller sällskapsdjur sker i stället kontrollbesök framför allt om en djurskyddsanmälan har inkommit till länsstyrelsen från djurhälsopersonal eller allmänhet.

Djurhälsopersonalens anmälningsplikt

Veterinärer och annan djurhälsopersonal träffar många djur och har hög kompetens att bedöma djurens hälsotillstånd och välfärd, vilket gör dem viktiga i det förebyggande djurskyddsarbetet. Idag räknas legitimerad veterinär, legitimerad djursjukskötare, godkänd hovslagare, godkänd och legitimerad fysioterapeut eller sjukgymnast, godkänd legitimerad tandläkare och godkänd legitimerad sjuksköterska till djurhälsopersonal⁴.

Redan år 1971 antogs Förordning (SFS 1971:810)⁵ med allmän veterinärinstruktion och i denna åläggs distriktsveterinärerna att enligt 9 § tillse att föreskrifter gällande djurskydd efterlevs. Inte förrän år 2002 infördes det i 4 § i samma förordning att anmälningsplikten gäller alla verksamma veterinärer. Under 2009 tog regeringen beslut om att utföra en utredning vars syfte var att genomlysna den samlade djurskyddslagstiftningen och resultatet presenterades senare i ”Ny djurskyddslag”⁶. År 2010 flyttades anmälningsplikten till Djurskyddslagen och blev då gällande för all yrkesverksam djurhälsopersonal och regleras idag genom 8 kap. 18 §.

I samband med förflyttningen togs formuleringen ”om förhållandet inte rättas till” bort, då utredningen *Ny djurskyddslag* visade att den formuleringen av anmälningsplikten ställde allt för omfattande och långtgående krav på djurhälsopersonalen. I stället omformulerades den till att anmälningsplikten ska inträda om ”inte bristen är lindrig och rättas till omgående” och paragrafen lyder idag i sin helhet:

”Om den som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, ska han eller hon anmäla detta till kontrollmyndigheten, om inte bristen är lindrig och rättas till omgående.”

En viktig detalj att beakta i paragrafen ovan är att djurhälsopersonal faktiskt har en skyldighet att anmäla misstänkta brott mot djurskyddslagstiftningen, de har inte bara möjlighet att göra det. Begreppet ”finner anledning att anta” innebär att det räcker med en låg grad av misstanke om att djurskyddslagen inte efterlevs för att berättiga en anmälan⁷. Detta gäller därför inte bara vid fall av vanvård eller djurplågeri, utan också när det finns skäl att tro att djurskyddslagstiftningen inte har följts, eller kommer att följas, såvida fallet inte är lindrigt eller kan åtgärdas omgående. Därför kan anmälningsplikten faktiskt ses som en del i det förebyggande djurhälsoarbetet då misstänkta brott mot djurskyddslagen ska anmälas⁸. Anmälaren är i sin tur inte skyldig att utreda eller fatta beslut i misstänkta fall⁹ utan i 8 kap. 6 § djurskyddsförordningen (SFS 2019:66)² anges det att länsstyrelsen är kontrollmyndighet för detta.

I och med att det sker få, eller inga, normalkontroller hos djurhållare av hund och katt är anmälningsplikten ett mycket viktigt verktyg för att säkerställa att djurskyddslagstiftningen efterlevs för sällskapsdjur, då många djur behöver besöka en veterinärklinik under sitt liv. Djurhälsopersonal omfattas dock av sekretessbestämmelser som skulle kunna förhindra en anmälan, men sekretessen bryts vid skyldighet enligt lag att överlämna information⁷. "Sekretessen" utgör därför inget hinder för djurhälsopersonal att lämna in en djurskyddsanmälan och fullgöra sin skyldighet att informera länsstyrelsen.

Hur mycket anmäls?

Hur ofta veterinärer och övrig djurhälsopersonal använder sin anmälningsplikt har utretts i några examensarbeten och rapporter. Djurskyddstillsynen utvärderades år 2002 genom Riksrevisionen¹⁰ och i detta arbete genomlystes bland annat anmälningsplikten. Vid denna tidpunkt var det ännu endast distriktsveterinärerna som omfattades av anmälningsplikten och 300 distriktsveterinärer intervjuades. I dessa intervjuer framkom att distriktsveterinärerna i genomsnitt anmälde två fall var under 2002 och att åtta av tio hade anmält misstänkta brott mot djurskyddslagen. Två av tio hade gjort fler än tre djurskyddsanmälningar och totalt inkom drygt 400 djurskyddsanmälningar från distriktsveterinärerna till kontrollmyndigheten under 2002.

Detta ansågs vara en låg siffra då tre av fyra distriktsveterinärer varje månad gav djurägare en eller flera anmärkningar, vilket motsvarade 3 000–5 000 anmärkningar per år. Därav konstaterades att information och utbildning behövdes för att stötta veterinärerna kring hur och när deras anmälningsplikt skulle användas, då bristande kunskap antogs ha kunnat påverka i vilken utsträckning djurskyddsanmälningar gjordes. Som jämförelse inkom det under samma år, 2002, 7 900 djurskyddsanmälningar från privatpersoner¹⁰.

I ett examensarbete av Lundström⁸ intervjuades tio distriktsveterinärer, varav samtliga uppgav att de inte skulle tveka att lämna in en djurskyddsanmälan vid uppenbara och grova fall av vanvård eller misskötsel. De uppgav dock också att det fanns tveksamma fall. Vid tiden för intervjuerna hade hälften av veterinärerna aldrig lämnat in en djurskyddsanmälan, två anmälde mindre än ett fall per år, två anmälde ett fall per år och en anmälde tre fall per år. I ett annat examensarbete av Örnshöj¹¹ besvarade 51 veterinärer frågor gällande anmälningsplikten. Det framgick att 35% av respondenterna hade anmält en djurägare och att 33% ansåg att de någon gång hade stött på ett fall där djurägaren borde ha anmälts men där de ej gjort detta.

I ett examensarbete av Neijdebro⁹ besvarade 240 veterinärer en enkät gällande djurskyddsanmälningar och kopplingen till hat och hot gentemot veterinärer. Av de 235 respondenterna svarade 78% att de hade varit delaktiga i djurskyddsanmälningar och majoriteten av dem utförde mindre än en djurskyddsanmälan per år. Neijdebro undersökte också hur många djurskyddsanmälningar som inkom från kliniskt verksamma veterinärer till fem län under perioden januari 2019 till augusti 2021. Totalt inkom 278 djurskyddsanmälningar från veterinärer, vilket motsvarade 2,6% av det totala antalet djurskyddsanmälningar i länen. Neijdebro konstaterade att om anmälningsfrekvensen var representativ för Sverige så skulle det motsvara 400–500 djurskyddsanmälningar per år från kliniskt verksamma veterinärer. Denna siffra överensstämmer väl med de dryga 400 djurskyddsanmälningar som lämnades in av distriktsveterinärerna under 2002¹⁰.

I ett nyligen publicerat examensarbete av Redgewell¹² tillfrågades 366 veterinärer om sina anmälningar av djurskyddsfall. Av dessa hade 76% någon gång anmält en djurägare till länsstyrelsen, vilket stämmer väl överens med resultaten i Neijdebros undersökning.

Utöver Neijdebros uppskattning gällande mängden djurskyddsanmälningar från kliniskt verksamma veterinärer så saknas det efter Riksrevisionen¹⁰ senare statistik om hur stor andel av djurskyddsanmälningarna det är som lämnats in av djurhälsopersonal. Under 2013 inkom det exempelvis 12 237 djurskyddsanmälningar till landets länsstyrelser, men det finns ingen särskiljning mellan vilka som kom från djurhälsopersonal respektive från allmänhet¹³.

Om Neijdebros uppskattning stämmer är det anmärkningsvärt att mängden djurskyddsanmälningar från djurhälsopersonal inte har ökat då det sedan 2002 har skett en ökning av antalet sällskapsdjur i de svenska hushållen. Som exempel så

har antalet hundar i Jordbruksverkets hundregister ökat från 891 115 år 2018¹⁴ till 1 119 000 i september 2023¹⁵.

Likaså sker det idag fler besök till veterinärkliniker. I Svensk Djursjukvårds Branschrapport¹⁶ går det att läsa att deras medlemskliniker under år 2021 tog emot 1 448 456 patientbesök, detta är en ökning med 160 000 besök bara från år 2020. Under pandemin skaffade många ovana djurägare sällskapsdjur och det går att läsa i samma rapport att en stor del av den ökande andelen veterinärbesök kan härledas till att denna målgrupp sökte djursjukvård oftare.

Med hänsyn till dessa ökande siffror av sällskapsdjur och veterinärbesök så vore det rimligt att anta att mängden djurskyddsanmälningar från djurhälsopersonal borde ha ökat under 20 år. Detta speciellt som anmälningsplikten sedan 2002 gällt alla veterinärer och inte endast distriktsveterinärer, samt att omformuleringen av lagen 2010 inkluderade fler yrkeskategorier i anmälningsplikten. Hur kommer det sig då att mängden djurskyddsanmälningar från djurhälsopersonal inte ökar?

Varför görs inte fler anmälningar?

Dubbla roller

Antalet djurskyddsanmälningar från djurhälsopersonal är få och i Riksrevisionen¹⁰ framgick det att distriktsveterinärer valde att framhålla missförhållanden till djurägare runt tio gånger oftare än vad de faktiskt anmälde djurägarna. Likaså framgick att de hellre valde att kommunicera kring missförhållanden med djurägarna före, eller i stället för, att göra en anmälan. Neijdebro⁹ menar att veterinären har flera intressen i sitt möte med djurägare; djurets välbefinnande, djurägarens intressen samt företagets affärsintressen. Veterinärer ställs ofta inför myndighetsutövande situationer över sina kunder¹⁷. Dessa kan ha ekonomisk betydelse för kunden, som utförande av besiktningar, försäkringsintyg, tävlingsveterinär och inte minst vid djurskyddsanmälningar. Riksrevisionen¹⁰ pekade på att veterinärernas upplevelse av dubbla roller, där de både ska vårda och utöva myndighetsutövning över sina kunder, av majoriteten ansågs vara belastande. I utredningen drogs därför slutsatsen att detta skulle kunna göra att veterinärer avstår från att anmäla djurägare då det kan påverka kundrelationen.

Ekonomi

I och med att många veterinärer är anställda inom, eller driver, vinstdrivande företag så blir även affärsintressen en viktig faktor. Detta kan vara särskilt belastande för egenföretagare eller anställda på mindre kliniker då klientbortfall där kan få stora ekonomiska konsekvenser. I Lundströms studie⁸ instämde de flesta intervjuade veterinärerna i att den ökande konkurrensen inom veterinärvården kunde innebära risker för djurskyddet och att veterinären blev mer benägen att försöka vara tillmötesgående mot djurägaren för att inte framstå som besvärlig. I Appelkvists avhandling¹⁸, där privatpraktiserande veterinärer i ett län intervjuades, beskrivs att företagets framgång till stor del är beroende av den enskilde veterinärens relation till kunderna. Ett motto som lyftes fram där var att "nöjda kunder är lojala kunder". Även Redgewell¹² lyfter fram detta, då 12% av de tillfrågade valde att inte anmäla djurskyddsfall då ledning eller chefer inte stöttade dem i beslutet⁹.

I en intervju i Tidningen Djurskyddets avelsreportage¹⁹ tar veterinär Jonna Johansson upp konflikter med djurägaren, stress och lojalitet till klinikägaren som anledningar till att djurhälsopersonal undviker att anmäla. Jonna själv ser det som en självklarhet att anmäla men hon nämner även att *"Om du inte äger kliniken, vilket vi är få som gör, kan det bli ganska stora konflikter med minskad kundnöjdhet. En klinik förlorar ju pengar om uppfödarna väljer att inte göra sina kejsarsnitt på kliniken, inte komma och göra sina valpbesiktningar, inte rekommendera kliniken till sina valpköpare. Jag tror att det ligger en ganska stor ekonomisk aspekt bakom att man tänker sig för innan man anmäler uppfödare."*

Hat och hot

Det är tyvärr inte ovanligt att kliniskt verksamma veterinärer, liksom djurskyddsinspektörer, utsätts för olika typer av hat och hot^{20,21}. Att lämna in en djurskyddsanmälan skapar absolut en risk för djurhälsopersonal att utsättas för hotfulla situationer och även drev i sociala medier. I sitt remissvar gällande den nya djur-

skyddslagen föreslog Svensk Djursjukvård att djurskyddsanmälningar från djurhälsopersonal bör kunna ske anonymt, just för att minska risken för hot och öka mängden djurskyddsanmälningar som görs.

Neijdebro⁹ undersökte hur risken för hot och hot påverkar veterinärers vilja att använda sin anmälningsplikt. Av de tillfrågade veterinärerna hade 42% upplevt hot, trakasserier eller våld och 33% hade upplevt det i samband med djurskyddsanmälningar. Enligt 31% av veterinärerna hade tidigare erfarenheter påverkat deras benägenhet att göra djurskyddsanmälningar i framtiden. Den vanligaste orsaken till att de var mindre benägna att anmäla djurskyddsbrott var risken för hot och trakasserier. Hela 22% hade till och med avstått att lämna in djurskyddsanmälningar på grund av denna risk och då framför allt risken för att bli uthängd i sociala medier. Mer än hälften av respondenterna ansåg att djurskyddsarbetet hade försämrats på grund av risken för hot och trakasserier vilket då framför allt visade sig via en minskad anmälningsbenägenhet. Detta var även en problematik som lyftes i undersökningen av Redgewell¹².

Gällande stöd från arbetsgivaren beträffande djurskyddsanmälningar uppgav 75% i Neijdebros undersökning⁹ att detta var bra eller delvis bra, men 75% uppgav att arbetsgivaren saknade en handlingsplan för den typen av ärenden eller inte visste inte om det fanns en sådan handlingsplan. Som en lösning på problematiken föreslogs ökad möjlighet till anonyma anmälningar, att kliniken står för anmälningarna och tydlig information till djurägarna om att alla typer av hot, trakasserier och våld kommer att polisanmälas⁹.

Bristande kunskap gällande djurskyddslagstiftningen och anmälningsplikten

Riksrevisionen¹⁰ fastslog att veterinärernas anmälningsplikt måste stödjas med information och utbildning och att otillräckliga kunskaper kan vara en orsak till att få djurskyddsanmälningar görs. Majoriteten av distriktsveterinärerna efterfrågade dessutom vidareutbildning i djurskyddsfrågor. I Lundströms studie⁸ framgick det att respondenterna ansåg att djurskyddslagen ska förhindra lidande, medan lagstiftaren fokuserar på att den ska förebygga lidande. Mellan dessa två föreligger det en viktig distinktion. Sett till anmälningspliktens nuvarande formulering så ska djurhälsopersonal som "finner anledning att anta" att någon bryter mot djurskyddslagstiftningen anmäla detta. Ett problem med lagtext är att den, även i mycket välformulerade fall, lämnar en viss tolkningsmån.

Lundström⁸ ansåg att det var tydligt att anmälningsplikten hade tolkats som att det var rena djurlidanden som skulle anmälas och att respondenterna hade en uppfattning om vad lagtexterna innebar snarare än faktisk vetskap kring det. Respondenterna hade en ganska hög självskattning av sin kunskap gällande djurskyddslagen, men det fanns en diskrepans mellan självskattningen och den faktiska kunskapen. Till exempel var det endast en respondent som kunde definiera anmälningsplikten rätt. Därför drogs slutsatsen att det kan behövas ett kunskapslyft både vad gäller lagstiftning och syftet med anmälningsplikten. Lundström fann också att längre yrkeserfarenhet ledde till en känsla av större säkerhet i anmälningsärenden. Ju mer säker veterinären kände sig gällande djurskyddslagens lydelse, desto mindre

ursäktades djurägarens beteende, det ställdes högre krav och veterinären var mer beredd att ifrågasätta djurägare även vid lindriga djurlidanden. Likaså gjorde god kännedom att tröskeln sänktes för att kontakta länsstyrelsen för att diskutera eller lämna in en djurskyddsanmälan.

I Örnstjörns studie¹¹ kände 90% av veterinärerna till anmälningsplikten. Av dessa kände sig endast 45% ganska säkra och 22% mycket säkra på hur de skulle gå till väga vid en djurskyddsanmälan. Resterande 33% kände sig inte så säkra eller väldigt osäkra på hur processen gick till. Runt 63% av respondenterna kände sig mycket eller ganska säkra gällande när det var motiverat att anmäla en djurägare medan resterande kände sig inte så säkra eller väldigt osäkra. Det ska även tilläggas att endast 16% kände sig mycket säkra på när det var motiverat att lämna in en djurskyddsanmälan. Veterinärerna som svarade på Neijdebros enkät⁹ efterfrågade djupare kunskap om djurskyddsprocessen och vad som faktiskt gäller avseende anmälningsplikten. Endast 18% av de tillfrågade kände till att Veterinärförbundet har en handledning för hur djurskyddsfall ska hanteras.

I undersökningen av Redgewell¹² svarade 30% av de svarande att de var osäkra på vad som klassades som djurskyddsfall och 60% önskade mer utbildning i ämnet. Dessutom hade 9% avstått från att anmäla för att de inte vet hur de ska göra.

Relation till länsstyrelsen

En personlig relation till, samt förtroende för, länsstyrelsen var också en viktig faktor i anmälningsprocessen då en personlig kontakt till någon där var det som underlättade mest i att ta kontakt enligt Neijdebros studie⁹. I studien lyfte många av de svarande veterinärerna att de hade negativa erfarenheter av samarbetet med länsstyrelsen och deras hantering av djurskyddsfall. Neijdebro föreslår att det behövs både en ökad och förbättrad kommunikation mellan djurhälsopersonal och länsstyrelsen, men också att länsstyrelsens hantering av anmälningar från djurhälsopersonal kan behöva ses över i stort. Även Redgewell¹² menar att det behövs ett bättre samarbete med länsstyrelsen då många veterinärer inte litar på länsstyrelsens process. Länsstyrelsen i Skåne har ibland varit ute på djursjukhus och veterinärkliniker och informerat om anmälningsskyldigheten. De har då betonat att det räcker med en misstanke om brott för att berättiga en djurskyddsanmälan och att det är länsstyrelsen som gör utredningen²².

Brist på riktlinjer och hänsyn till veterinärens många roller

Trots god kännedom gällande anmälningspliktens innebörd så agerade respondenterna som Lundström intervjuade⁸ inte alltid utifrån den då det av olika anledningar inte uppfattades som görbart. Det förelåg en oro kring att anmäla en djurägare då det skulle kunna resultera i att djuret inte skulle få nödvändig vård, eller enbart tas till veterinärer som var mindre benägna att anmäla. I undersökningen av Redgewell¹² var en av de vanligaste anledningarna till att inte anmäla djurägare att de skulle låta bli att komma tillbaka till veterinären. Anmälningsplikten tar inte hänsyn till de olika roller som veterinärerna i sin yrkesroll behöver balansera, vilket medför att den enskilde veterinärens tolkning spelar en stor roll i utfallet. Detta kan

leda till både osäkerhet och frustration hos den enskilde veterinären men också mellan kollegor och gentemot djurägare.

I studien av Örnsjö¹¹ svarade knappt 41% av respondenterna att deras arbetsplats inte hade några utarbetade rutiner för djurskyddsanmälningar och 29,4% visste inte om arbetsplatsen hade någon rutin. Författaren föreslår, liksom andra, att klinikerna bör utforma egna riktlinjer, men också att Jordbruksverket bör utarbeta en tydlig vägledning för detta. Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap har tagit fram riktlinjer⁷ för hur djurhälsopersonal ska gå till väga för att utföra djurskyddsanmälningar, men dessa är främst inriktade på vanvårdsfall och liknande. Tydliga riktlinjer från Jordbruksverket skulle underlätta för djurhälsopersonalen och säkerställa djurskyddet för våra sällskapsdjur. I Redgewells¹² undersökning är resultaten liknande, 60% av de tillfrågade svarade att det saknas riktlinjer eller att de inte vet. Det visade sig också att det fanns ett samband mellan brist på riktlinjer och anmälningar. Veterinärer som arbetar på en arbetsplats som saknar riktlinjer undvek i högre grad att göra anmälningar.

I Lundströms studie⁸ problematiseras känslan av att många veterinärer i hög grad får lära sig av sina äldre kollegor vad det är som gäller angående djurskyddsanmälningar. Detta kan skapa subkulturer för arbetsplatser som i sin tur kan skapa normer som är problematiska. Exempel på detta skulle kunna vara att djurägarens intresse är så pass viktigt att det blir svårare att anmäla misstänkta fall. Enligt Lundström urvattnas förståelsen för anmälningsplikten hos allmänheten om somliga veterinärer avstår från att anmäla. Då framstår nämligen de veterinärer som väljer att anmäla i stället som nitiska och oförstående, trots att de bara uppfyller den lagstadgade anmälningsplikten. Detta är bekymmersamt och påvisar att det skulle behövas en tydlig tolkning och implementering av anmälningsplikten för att göra det mer likställt när en anmälning sker. En väg framåt i detta skulle kunna vara mer utbildning och nätverksträffar mellan djurhälsopersonal och länsstyrelserna för att nå en bättre efterlevnad av djurskyddslagstiftningen.

Lagstiftning som reglerar avel med hund och katt

Gällande avel för hund och katt så finns det ett antal djurskyddsbestämmelser att ta hänsyn till i djurskyddslagen (SFS 2018:1192)¹, djurskyddsförordningen (SFS 2019:66)² samt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hund och katt (SJVFS 2020:8)²³. Detta innebär att det finns flera områden där djurhälsopersonal kan och ska anmäla djurhållare som misstänks inte följa dessa paragrafer. I 2 kap. Djurskyddslagen (SFS 2018:1192) finns de centrala paragrafer som reglerar avel. De är följande:

1 § Djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

11 § Det är förbjudet att utföra avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för föräldradjuret eller avkomman.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. föreskrifter om förbudet enligt första stycket, och
2. föreskrifter om villkor för eller förbud mot avel som kan påverka djurets naturliga beteende, normala kroppsfunktioner eller förmåga att naturligt föda fram sin avkomma.

Detta fördjupas i 2 kap. 20 § Djurskyddsförordningen (SFS 2019:66) som exempelvis förbjuder avel med hundar som uppvisar extrem kamplust. Vidare anges i 21 § att Jordbruksverket får ta fram föreskrifter som reglerar de områden som angetts ovan från Djurskyddslagen (SFS 2018:1192). Sådana regleringar har tagits fram och återfinns i föreskrifterna för hållande av hund och katt (SJVFS 2020:8). De paragrafer och allmänna råd från denna föreskrift som bedömts relevanta för rapporten återges i sin helhet nedan.

6 kap. Avel

1 § För att hundar och katter ska få användas i avel ska följande krav vara uppfyllda:

1. Föräldradjuret ska ha lämpliga anatomiska, fysiologiska och beteendemässiga egenskaper och dessa egenskaper får inte riskera att påverka negativt vare sig föräldradjurens eller avkommornas hälsa och välfärd.
2. Föräldradjuret ska vara i god fysisk och psykisk hälsa inför parningen.

2 § Djurhållaren ska vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder för att förebygga oplanerad, oönskad eller överdriven reproduktion av de djur som han eller hon ansvarar för.

3 § Hundar och katter får inte användas i avel om någon av följande punkter är aktuella:

1. De har sjukdomar, letala anlag, defekter eller andra egenskaper som kan nedärvas och kan medföra lidande för deras avkommor, eller kan hindra avkommorna att bete sig naturligt.
2. De är eller är med stor sannolikhet bärare av recessivt anlag för sjukdom, letala anlag, defekter eller andra egenskaper som kan medföra lidande eller negativt påverka avkommornas naturliga beteende, såvida inte parning sker med individ som är konstaterat fri från motsvarande anlag.
3. Parningskombinationen utifrån tillgänglig information ökar risken för sjukdom eller funktionshinder hos avkomman. Med funktionshinder avsett tillstånd som försvårar naturliga beteenden eller funktioner hos djur.
4. De uppvisar beteendestörningar i form av överdriven rädlereaktion eller aggressivt beteende i provocerade eller för djuret vardagliga situationer.
5. De saknar normalt utvecklade könsorgan samt saknar sådana kropps- och fortplantningsfunktioner som är normala för arten och som främjar ett naturligt beteende.
6. Parningskombinationen kan antas resultera i ökad risk för förlossnings-svårigheter.

Allmänna råd till 6 kap. 3 § punkt 3

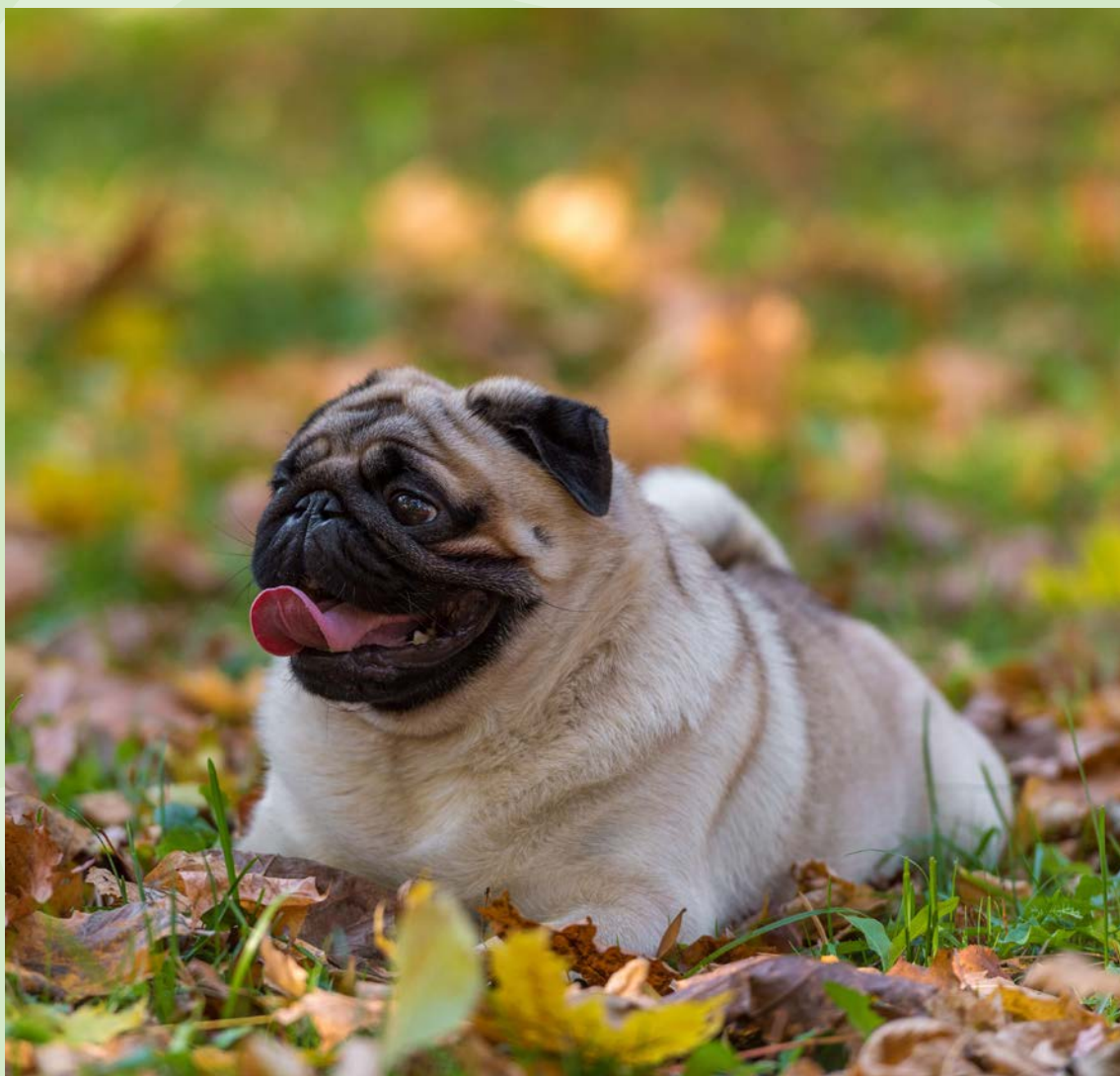
En riskbedömning bör baseras på kunskap om rasegenskaper och närbesläktade djur inklusive erfarenheter avseende tidigare producerade avkommor.

- 4 § En tik eller en honkatt som har förlösts två gånger med kejsarsnitt får fortsättningsvis inte användas i avel. Om det upptäcks anatomiska defekter i samband med det första kejsarsnittet som gör det sannolikt att kejsarsnitt kommer att behöva utföras vid framtida dräktighet får tiken eller honkatten inte användas i avel igen.
- 5 § En tik får inte paras tidigare än vid 18 månaders ålder. Med parning avses såväl naturliga som artificiella metoder som kan resultera i att tiken blir dräktig. Om en tik får två valpkullar inom 12 månader ska tiken ges minst 12 månaders vila före nästa valpning om inte en veterinär bedömer att en kortare tid är acceptabel ur djurskyddssynpunkt.
- 6 § Hundar får inte tvingas till parning genom att hållas fast om de uttrycker obehag eller försöker komma undan.
- 7 § Hundvalpar får inte skiljas från modern, eller en likvärdig tik som ersättare för henne, annat än tillfälligt så länge de behöver hennes mjölk och omvårdnad. Valparna ska hållas på detta sätt tills de har uppnått åtta veckors ålder. Avvikelse från den angivna tiden kan godtas om valparna helt har övergått till fast föda samt valparnas hälsa och välfärd i övrigt är god. Bedömningen

av om valparnas hälsa är god ska göras av en veterinär. Hundvalpar ska under tiden tillsammans med modern eller hennes ersättare hållas i en trygg och lugn miljö.

8 § En honkatt får inte avsiktligt paras tidigare än vid 10 månaders ålder. Med parning avses såväl naturliga som artificiella metoder som kan resultera i att katthonan blir dräktig.

9 § Kattungar får inte skiljas från modern, eller en likvärdig katthona som ersättare för henne, annat än tillfälligt så länge de behöver hennes mjölk och omvårdnad. Kattungarna ska hållas på detta sätt tills de har uppnått 12 veckors ålder. Avvikelse från den angivna tiden kan godtas om kattungarna helt har övergått till fast föda samt kattungarnas hälsa och välfärd i övrigt är god. Bedömningen av om kattungarnas hälsa är god ska göras av en veterinär. Kattungar ska under tiden tillsammans med modern eller hennes ersättare hållas i en trygg och lugn miljö.

Är dagens hund- och kattavel laglig?

Lagstiftningen är alltså tydlig; finns det risk för att hundar och katter har egenskaper som gör att de själva eller deras avkommor kan komma att drabbas av lidande så ska de inte användas i avel. Ändå förekommer idag avel på många hund- och kattraser där en mycket stor andel av djuren riskerar att drabbas av sjukdom och lidande. Ibland beror detta till och med på deras utseende. Människan har strävat efter ett utseende som hos dessa raser skapar lidande. Många hundraser har även en hög inavelsgrad och detta gör att det är svårt att komma bort från problematiken genom avel, då många individer har sjukdomsanlag och utöver det är mycket lika varandra genetiskt.

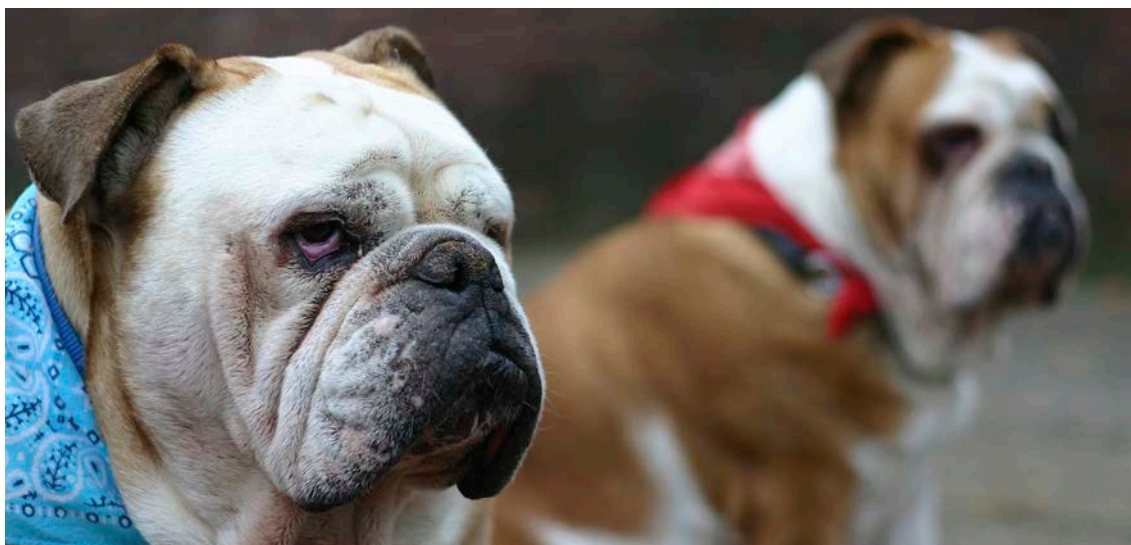
Ett av de mest välkända exemplen på en extrem anatomi är brakycefala (trubb-nosiga) hund- och kattraser. Hos brakycefala raser är huvudet och nosen kortare än hos andra raser. Ordet braky betyder kort och ordet cefal betyder huvud. En vanlig följd av brakycefali är att djuren drabbas av något som kallas för BOAS (Brachycephalic Obstructive Airway Syndrome)²⁴. Detta är ett sjukdomstillstånd som gör det svårt för djuren att andas då mjukdelarna i nos och svalg inte får plats ordentligt i luftvägarna och näsborrarna är ofta trånga (stenotiska), i stället för runda till formen. Den korta skallen ger också mindre utrymme för nosens slemhinna som bistår i temperaturreglering.

Symptom på BOAS är andningsproblem som karaktäriseras av snarkningar och grymtningar, onormalt sömnmönster, värmeintolerans, kollaps och svårigheter att äta²⁵. Drabbade individer har också ofta en mycket sämre tolerans för motion än hundar med en normal anatomi²⁶. Detta påverkar självklart djurens livskvalitet extremt mycket då de varken kan röra sig eller sova normalt.

Många av de brakycefala hundraserna lider även av andra åkommor än andningsproblem^{27,28}. I den senaste rasspecifika avelsstrategin för engelsk bulldogg i Sverige²⁹ presenteras en hälsoenkät från år 2013 vars resultat visar att hundarna har en kort förväntad livslängd. Av de svarande angav 67% att de hade hundar som visat någon typ av andningsproblem. Närmare 66% av de tikar som valpat hade fått genomgå kejsarsnitt, 30% uppgav någon typ av problem med skelett eller leder, 45% hade uppsökt veterinär för hudproblem och 38% hade uppsökt veterinär för ögonproblem.

Likväl som det är olagligt att avla på extrem anatomi som skapar lidande så är det också olagligt att avla på individer som med stor sannolikhet bär på genetiska anlag som kan ge sjukdom. Ett exempel på sådan avel är kattrasen Scottish fold. Dessa katter har hängande öron som resultat av en mutation i genen TRPV4³⁰. Denna ger en broskdefekt som resulterar i att öronbrosket inte är starkt nog för att hålla upp öronens tyngd. Det är inte bara brosket i öronen som påverkas av denna mutation, utan även skelettbrosket, vilket leder till sjukdomen osteokondrodysplasi (SFOCD). Mutationen har en dominant nedärvning (troligtvis ofullständig) vilket innebär att alla individer som bär på mutationen har sjukdomen, men de som är homozygota får den i en mer allvarlig form än heterozygoterna. Det står helt klart att katter som bär på mutationen, oavsett om de är homo- eller heterozygoter, utvecklar sjukdom och och smärta^{31,32}.

Gällande avel på brakycefala hundar samt Scottish fold finns det några djurskyddsanmälningar från djurhälsopersonal gällande planerad avel som har lett till domar med avelsförbud. Detta är utmärkta exempel på implementering av djurskyddslagstiftningens förebyggande funktion där även planerad, men likväl olaglig, avel kunnat avstyras. Jordbruksverket har däremot uttalat att de inte har möjlighet att sätta avelsförbud på en hel ras då de inte har bemyndigande för detta. Det kan tolkas som att varje parningskombination måste bedömas enskilt och då det i stort sett inte förekommer normalkontroller gällande uppfödare av sällskapsdjur så kommer dessa endast kontrolleras efter anmälningar från allmänhet eller djurhälsopersonal.

Anmäls avelsrelaterade brister?

Det finns en del tidigare information gällande antalet djurskyddsanmälningar som lämnats in, men hur många av dessa som avser brott mot just avelsparagraferna är däremot mindre känt. Neijdebro kategoriserade djurskyddsanmälningarna i sin studie⁹ och kategorin avel beskrevs som *”Alla fall relaterade till avel. Inkluderar avel på djur som inte anses lämpliga (exempelvis hundar som redan haft två kejsarsnitt, tikar innan 18 månaders ålder, avel på raser där avel inte är tillåten (exempelvis scottish fold mm).”*. Den vanligaste orsaken till djurskyddsanmälningarna gällde nekad vård/avlivning (51%) och den näst vanligaste orsaken var vanvård (23%). Avelsrelaterade anmälningar stod endast för 5% av anmälningarna och förekom i tre av fem undersökta län.

Neijdebro drog slutsatsen att de flesta av anmälningarna handlade om vanvård, brist på veterinärvård eller att djurhållaren vägrat avliva djuret. I fallen gällande nekad vård/avlivning och avlivning har veterinärerna som anmält uppfattat lidandet som stort och i diskussionen för Neijdebro ett resonemang om att anmälningarna fokuserar på allvarliga brott och inte på mindre allvarliga fall.

I Jordbruksverkets rapport om djurskyddskontrollerna 2021 uppges inte orsak till djurskyddsanmälningarna, i stället rapporteras de brister som uppdagats³³. För hundar gällde den vanligaste bristen utformningen av hundgårdar och att nödvändig inredning i dessa saknades. Det var även vanligt med brister gällande att hundar inte fått nödvändig veterinärvård. Inga brister gällande avel finns noterade i denna

rapport, vilket gör att slutsatsen kan dras att det är ovanligt. Troligtvis speglar bristerna anmälningarna då hundar som hålls ute i hundgård syns för allmänheten och därmed anmäls sådana fall oftare. För katter anges dock avel som den vanligaste bristen i samma rapport, detta tros bero på att djurägare enligt föreskriften för hund och katt numera är skyldiga att förhindra överdriven reproduktion, vilket är ett vanligt problem hos djurägare med okastrerade katter.

I Tidningen Djurskyddet^{19,22} menar veterinär Jonna Johansson att *”Vanvårdsärendet och våld mot djur är nog självklart för alla att anmäla, men det är långsiktiga arbetet i att anmäla de som genom olaglig avel utsätter djuret för livslångt lidande är inte lika självklart att anmäla”*. I samma tidning²² tillfrågades några länsstyrelser hur vanligt det är att de får in anmälningar med avseende på hund och katt gällande brott mot djurskyddslagen 2 kap. § 11 (2018:1192) som lyder: *”Det är förbjudet att utföra avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för föräldradjuret eller avkomman”*. Länsstyrelserna kunde ej urskilja enstaka anmälningsspunkter från djurskyddsärendena och svaren gavs i stället på en övergripande nivå för anmälningar relaterade till avel. Länsstyrelsen i Västerbotten hade under åren 2020–2022 inte fått in någon avelsrelaterad anmälan och Länsstyrelsen i Skåne ansåg det vara mycket ovanligt, speciellt i förhållande till paragrafen ovan.

Detta är en inställning som förhoppningsvis ändrats idag till att det är vanligare att upplysa djurägare om hälsoproblematik och att individer som lider till följd av sin exteriör inte ska användas i avel. Länsstyrelsen i Stockholm svarade att de avelsrelaterade anmälningar de får in från djurhälsopersonal i regel gäller för tidigt parade tikar eller honkatter. Anmälningar rörande extremavel, såsom för katter av rasen Scottish fold eller brakycefala hundar med andningsbesvär som planeras att användas i avel, är mycket ovanliga.

Både Länsstyrelsen i Skåne och i Stockholm uppger att de vanligaste djurskyddsanmälningarna de får in från djurhälsopersonal rör djur som inte fått veterinärvård i tid eller där djurhållaren inte vill ge djuret den vård det behöver, alternativt inte vill avliva djuret. Detta är i linje med resultaten i Neijdebros studie⁹ där 74% av djurskyddsanmälningarna täcktes in under dessa kategorier. I samma undersökning fanns avelsrelaterade anmälningar bara representerade i tre av fem län.

I Tidningen Djurskyddet³⁴ ställs frågan till Evidensia Djursjukhuset i Malmö vad deras veterinärer gör om det kommer in en hund eller katt med uppenbar genetisk defekt. Svaret medger att det beror på vilken typ av undersökning det är men också att: *”Gäller det uppenbara brott mot djurskyddslagen, det vill säga att djuret bevisligen används i avel trots defekter, så följer veterinären givetvis sin anmälningsplikt.”* De enskilda evidensiaklinikerna har inga policys som reglerar att djurhälsopersonal rutinmässigt ska kontrollera om djur med genetiska defekter planeras att användas i avel, det innefattas i stället i föreskrifter och djurskyddslagstiftningen. Gällande hur djurhälsopersonal ska kommunicera till djurägaren att djuret inte ska användas i avel är upp till den enskilde medarbetaren men sker muntligen och ofta även skriftligen. Det hänvisas till djurskyddslagen och djurägaren blir upplyst om varför defekten orsakar lidande hos djuret och vilka symptom det ger.

Egen undersökning gällande anmälningssplikten

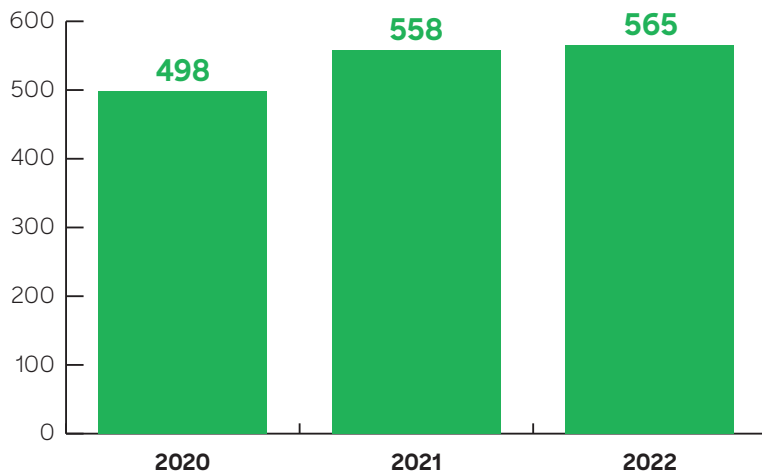
Det verkar alltså som att det sker oroväckande få anmälningar kopplade till avelsparagraferna trots att det kan leda till lidande för både föräldradjur och avkomma och att det finns olika anledningar till att djurskyddsanmälningar uteblir. För att undersöka detta närmare och kunna dra säkrare slutsatser i frågan granskades en större mängd djurskyddsanmälningar och en enkätstudie utfördes.

Anmälningar från djurhälsopersonal 2020-2022

För att kunna få svar på frågan gällande hur vanligt det är att brott mot avelsparagraferna för hund och katt anmäls av djurhälsopersonal genomfördes en egen granskning av de anmälningar landets länsstyrelser mottog från djurhälsopersonal under åren 2020-2022.

Antal anmälningar från djurhälsopersonal

För att göra en generell jämförelse med tidigare statistik gällande mängden djurskyddsanmälningar från djurhälsopersonal så inkom det under perioden 2020-01-01 till 2022-12-31 totalt 1 621 djurskyddsanmälningar från djurhälsopersonal i hela landet. Detta omfattade då alla djurslag och antalet anmälningar fördelade sig över åren enligt följande:

Antalet djurskyddsanmälningar från djurskyddspersonal har alltså ökat från 498 till 565 mellan 2020 och 2022. Detta skulle kunna härledas till att mängden sällskapsdjur ökade markant under pandemiåren och att många oerfarna djurägare skaffade sällskapsdjur under denna period. Neijdebros estimering⁹ från 2022 om att det gjordes runt 400-500 djurskyddsanmälningar per år är något lägre än dessa siffror. Dock är det viktigt att ta hänsyn till att det idag finns betydligt fler sällskapsdjur än för 20 år sedan och att all djurhälsopersonal idag har anmälningssplikt. I förhållande till detta är mängden djurskyddsanmälningar fortsatt att betrakta som låg jämfört med de cirka 400 anmälningar som inkom från distriktsveterinärer under år 2020.

Vilka misstankar anmäls?

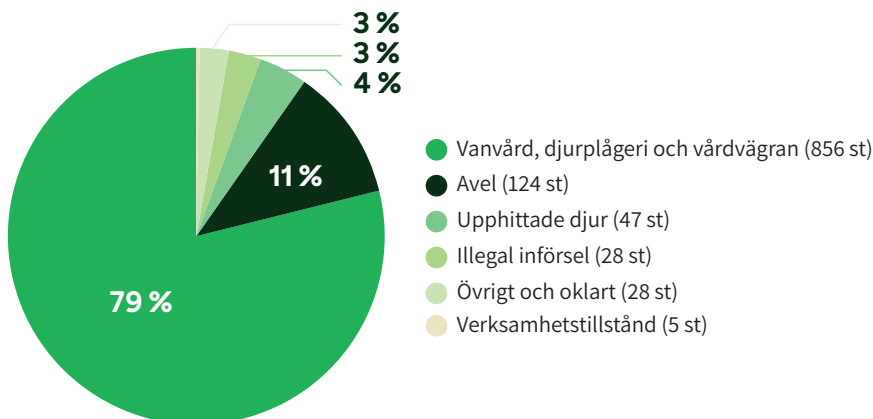
Under hösten år 2022 begärdes samtliga djurskyddsanmälningar gällande hund och katt från djurhälsopersonal ut från landets samtliga länsstyrelser för tidsperioden 2020–2022 (vilket innebär att inte hela 2022 var med i det insamlade materialet). Materialet innefattade totalt 1059 djurskyddsanmälningar.

För att kunna urskilja vilka av de 1 059 djurskyddsanmälningar som lämnats in till följd av brott mot avelsparagraferna för hund och katt kategoriserades alla anmälningar enligt följande:

Vanvård, djurplågeri, nekat veterinärvård eller avlivning	Misstanke om att djuret inte sköts enligt djurskyddslagstiftningen utan utsatts för vanvård eller dylikt såsom självdött djur med skador, djur som har fått vård alldeles för sent och liknande. Alternativt att djurhälsopersonal misstänker att djuret inte kommer att få den vård som veterinären rekommenderar, såsom att djurägaren vägrar åtgärda tänder, avliva djuret, säger att den ska åka till annan vårdgivare men veterinären tvivlar på detta, avbokar besök eller liknande.
Upphittat djur	Upphittade djur som tagits till veterinärklinik.
Avel - tidig separation	Hundvalpar som tagits från tiken före 8 veckors ålder eller kattungar som tagits från katthonan före 12 veckors ålder.
Avel - gammal tik	Tik över 7 år som fått valpar.
Avel - ung tik eller katthona	Tik som parats innan 18 månaders ålder eller katthona som parats innan 10 månaders ålder.
Avel - för många kejsarsnitt	Tik eller katthona som redan genomgått två kejsarsnitt.
Avel - Scottish fold	Uppfödning av kattrasen Scottish fold.
Avel - okontrollerad	Överdriven reproduktion av katt, ofta okastrerade katter som får föröka sig fritt.
Avel - olämplig sjukdom	Hund eller katt (ej Scottish fold) som har/kommer att användas i avel trots att den bedöms olämplig på grund av sjukdom eller anatomi.
Avel - täta kullar	Tik som fått för täta valpkullar; har tiken fått två valpkullar inom 12 månader ska hon ges minst 12 månaders vila före nästa valpning, såvida en veterinär inte gjort annorlunda bedömning.
Avel - övrigt	Anmälningar gällande avel som inte passar in i någon annan kategori.
Illegal införsel	All misstänkt illegal införsel.
Verksamhetstillstånd	Misstanke om att exempelvis tillstånd enligt 6 kap 4 § saknas.
Övrigt/Oklart	Anmälan som inte passar in i någon annan kategori eller där handlingen saknar tillräckligt med information för att kunna klassificera den.

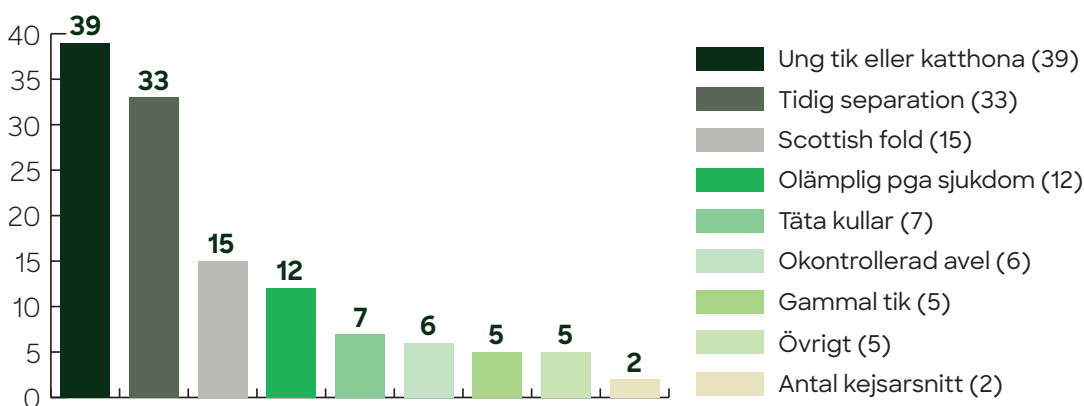
Resultat och diskussion

I 26 av de 1 059 ärendena gick det inte att urskilja en huvudsaklig kategori. Tjugo-tre av ärendena tilldelades därför två kategorier och tre ärenden tilldelades tre kategorier. Detta gav sammanlagt 1088 registreringar. I diagrammet nedan visas fördelningen över vilken kategori djurskyddsanmälningarna tilldelades, samtliga kategorier för avel har här grupperats till en kategori.

Ärenden gällande vanvård, djurplågeri och vårdvägran sticker ut och står för hela 79% av djurskyddsanmälningarna från djurhälsopersonal gällande hund och katt under given tidsperiod. Detta överensstämmer väl med Neijdebros studie⁹ där kategorierna nekad vård/avlivning och vanvård tillsammans stod för 74% av de djurskyddsanmälningar som inkommit från veterinärer. I Neijdebros studie var dock endast 5% av anmälningarna avelsrelaterade och förekom i tre av fem län medan de i denna undersökning stod för 11% (124 stycken) av de registrerade anmälningarna och förekom i 18 av landets 21 län. Avelsrelaterade anmälningar förekom inte i Norrbottens, Västerbottens eller Västmanlands län.

För att få en tydligare bild av vilka avelsrelaterade anmälningar som görs återges nedan ett diagram som visar fördelningen mellan de olika avelskategorierna:

De avelskategorier som sticker ut är "ung tik eller katthona" och "tidig separation" som tillsammans står för 58% anmälningsregistreringarna. Sedan följer anmäl-

ningar gällande avel med kattrasen Scottish fold med 12% följt av olämplig avel på grund av sjukdom som stod för 10%. Resterande 20% representeras av övriga fem kategorier.

De två kategorierna med flest anmälningar gäller områden som har mycket tydliga och detaljerade regleringar i föreskriften om hållande av hundar och katter (SJVFS 2020:8). Där finns i 6 kap. §§ 5, 7 och 9 regleringar som anger när tikar tidigast får paras och när hundvalpar respektive kattungar tidigast får skiljas från modern. Förutom avel på för unga tikar och för tidig separation av ungar så finns det även tydliga och detaljerade regleringar för avel på gamla tikar, unga katter, gällande för täta kullar samt för många kejsarsnitt. Om dessa kategorier slås samman står de för hela 69% av anmälningarna. Detta tyder på att djurhälsopersonal i högre grad uppfyller sin anmälningsplikt för de mer detaljerade delarna av regelverket för avel.

Den tredje vanligaste kategorin gällde Scottish fold vilket också är intressant då det där inte finns en uttalat lika tydlig reglering i lagstiftningen. Däremot finns det kunskap om att avel på Scottish fold alltid leder till broskdefekter på grund av mutationen som ger de karaktäristiska hängande öronen. Detta beror högst troligt på den vägledande dom från förvaltningsrätten i Västra Götaland som finns gällande avel med rasen och som fått relativt stor uppmärksamhet. Detta visar också på vikten av fortbildning inom ämnet.

När det gäller olämplig avel på grund av sjukdom så finns det några fall som specifikt berör detta. Det gäller exempelvis avel på en tik med ärftligt hjärtfel, där dräktigheten ledde till hjärtsvikt och tiken som var två år gammal dog efter att ha fått en valpkull. Djurägaren hade sedan tidigare en bedömning från veterinär att tiken på grund av sitt hjärtfel ej fick användas i avel. Veterinären angav i sin djurskyddsanmälan att hen var osäker kring vad som gäller angående anmälningsplikten i sådana ärenden men valde ändå att anmäla.

Ett annat ärende rör planerad avel på tikar med grav klåda, vilket bedömdes som högst olämpligt av veterinär då det kunde leda till lidande för avkomman eftersom allergi är ärftligt. Detta anmäldes trots att aveln ännu inte skett utan planerades, helt i enlighet med djurskyddslagens förebyggande funktion.

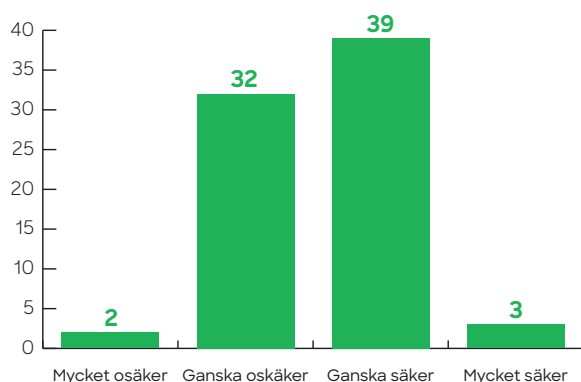
Endast ett av de 124 avelsrelaterade ärendena rör avel med brakycefala djur, trots all uppmärksamhet som denna typ av olaglig avel ändå får i media från både allmänhet och djurhälsopersonal. I detta fall rör det sig om det ärende som nämnts tidigare och som ledde till en dom för planerad avel med djur som uppenbart led av sin extrema anatomi. Det är anmärkningsvärt att det trots ett stort intresse att bidra till minskat lidande för dessa raser inte sker några djurskyddsanmälningar, likt de som sker för Scottish fold. Djurhälsopersonal har kompetensen att bedöma graden av lidande hos dessa hundar och katter. De är också för de flesta hundar och katter den enda yrkesgrupp som är ålagd att anmäla genomförda eller planerade brott mot avelsparagraferna som dessa djur möter. Med hänsyn till detta vilar ett stort ansvar på djurhälsopersonal att via sin anmälningsplikt aktivt bidra till att förhindra avel med sjuka individer.

Enkätstudie

En enkät innehållande frågor gällande anmälningsplikten och avelsparagraferna skickades ut till slumpmässigt utvalda veterinärkliniker spridda över landet samt spreds i sociala medier och besvarades av 76 personer. Av dessa angav 51 att de var legitimerade veterinärer, 24 var legitimerade djursjukskötare och en var legitimerad fysioterapeut/sjukgymnast. Erfarenhetsmässigt hade respondenterna arbetat som djurhälsopersonal från ett halvår upp till 36 år med ett medelvärde på 15,5 år. En majoritet, 58%, arbetade inom verksamheter som ingår i större veterinärklinikkedjor.

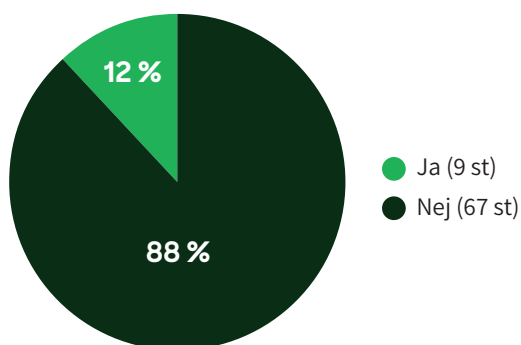
Nedan återges de frågor som ställdes gällande anmälningsplikten och resultatet för dessa. I relevanta fall återges även fördjupande kommentarer från respondenterna.

1. Hur säker känner du dig gällande hur du ska tolka anmälningsplikten som gäller för djurhälsopersonal? Det vill säga - hur säker på din sak är du gällande vad som kan vara brott mot djurskyddslagen och vid vilka tillfällen du som djurhälsopersonal ska anmäla en djurägare?

Av respondenterna ansåg sig endast lite drygt hälften (55%) vara ganska säkra eller mycket säkra på när en djurägare borde anmälas enligt djurskyddslagen. Av dessa ansåg sig endast 3,9% vara mycket säkra. Detta är en anmärkningsvärt låg siffra. Resultatet kan jämföras med Örnshöjns studie¹¹ från 2016 där 63% av respondenterna kände sig mycket eller ganska säkra gällande när en djurskyddsanmälan var motiverad. Av dessa kände sig 16% mycket säkra, en betydligt högre siffra än de 3,9% som svarade i denna enkätstudie.

2. Har du någon gång anmält en djurägare för att du misstänkte att den bedrev avel som inte var förenlig med djurskyddslagstiftningen?

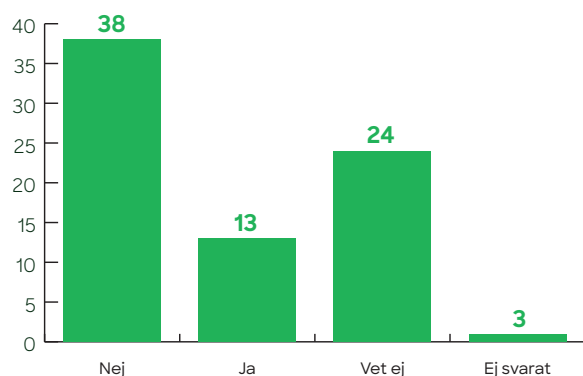

Av de 76 respondenterna hade 88% aldrig anmält en djurägare på grund av misstänkt olaglig avel.

Tre kommentarer förtydligade att anmälan gällde uppfödning av Scottish fold, varav ingen av anmälningarna hade lett till vidare åtgärder. I det ena fallet var, enligt respondenten, responsen från länsstyrelsen att ingen åtgärd skulle vidtas då kattungarna just då inte mådde dåligt och att länsstyrelsen inte kunde förbjuda en hel ras.

Två av kommentarerna gällde för tidigt parade tikar och en kommentar berörde för tidigt skilda kattungar. En kommentar berörde en hund som genomgått flera kejsarsnitt.

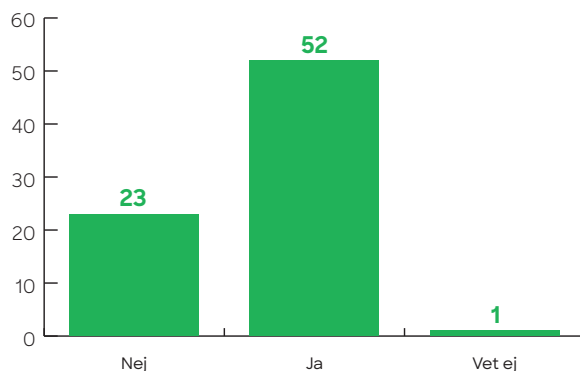
3. Har din arbetsgivare tydliga riktlinjer om hur du ska agera när du misstänker att en djurägare bedriver/kommer att bedriva avel som inte är förenlig med djurskyddslagen?

Hälften av de svarande har angett att deras arbetsplats saknar riktlinjer för hur de ska agera gällande fall med misstänkt olaglig avel, 17% har angett att deras arbetsplats har sådana rutiner, 33% vet ej om sådana rutiner finns och 1% valde att inte besvara frågan. Detta kan jämföras i studien av Örnstjörna¹¹, i vilken 41% av de tillfrågade veterinärerna svarade att deras arbetsplats saknade rutiner kring djurskyddsanmälningar.

Kommentarer som lämnats gällande denna fråga innefattar att chef, kollegor eller länsveterinär tillfrågas innan anmälan sker. Två kommentarer anger att det råder osäkerhet kring om det finns utformade rutiner och en kommentar anger att det finns en generell uppmuntran till att anmäla vid fel men att det inte finns några utformade rutiner.

4. Om du i ditt arbete får in en hund eller katt med en potentiellt ärftlig sjukdom, har du som rutin att meddela djurägaren att djuret inte får användas till avel?

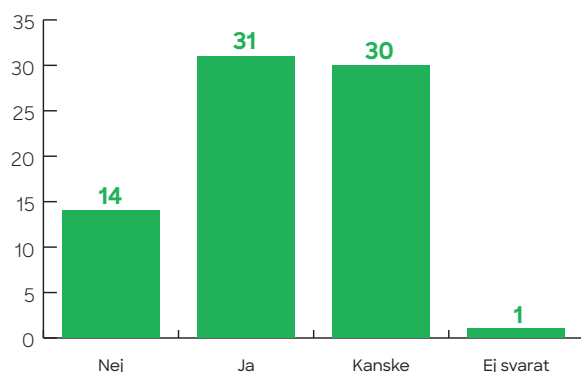

Hela 68% av respondenterna har angett att de har som rutin att meddela djurägare att djur med potentiellt ärftliga sjukdomar inte får användas i avel. Av de som svarat att de anmäler sådana fall har några lagt till en kommentar om att det endast gäller om de vet eller misstänker att djuret ska användas i avel. En har motiverat sitt svar med följande:

”Det är lättast med de djurägare som ej är pålästa, de tar oftast till sig informationen. De som egentligen vet att de har ett djur med ärftliga problem kan bli väldigt arga. Det är jobbigt och ibland orkar man inte ta diskussionen så långt som man kanske borde.”

Av de som svarat nej på frågan har flera skrivit kommentarer om att de diskuterar det ibland men inte alltid. Det är vanligare att diskutera det om det är ett djur som djurägaren har tänkt låta gå i avel. Flera anger att det är svårt gällande de brakycefala djuren då det riskerar att ”dra i gång” saker, gör kunderna arga och att det blir en orimlig arbetssituation då det gäller så många djur som har en sjukdomsproblem.

5. Exempelfall 1: Du får in en dräktig tik för ett kejsarsnitt. I journalen framgår det att det är det tredje kejsarsnittet på samma tik. Anmäler du djurägaren?

I detta exempelfall är det endast 18% som har svarat att de inte skulle anmäla djurägaren medan 80% har svarat ja eller kanske. Av de som svarat ja på frågan är det flera som trycker på att det är uppenbart att djurägaren ska anmälas då djurskyddslagstiftningen i detta fall är mycket tydlig.

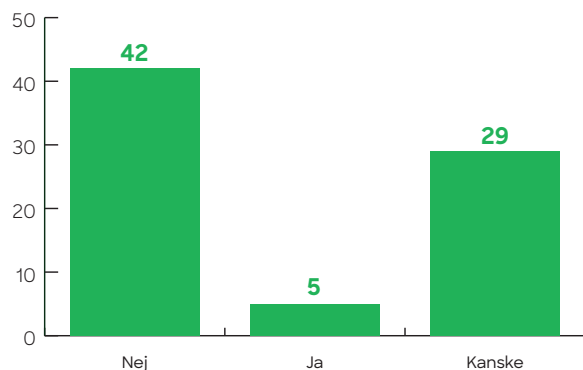
Bland dem som svarat "kanske" återfinns kommentarer om att en diskussion skulle tas med kollegor och/eller klinikchef. Ett svar anger att dialog skulle ske med kollegor då personen var ny på jobbet och därmed kände sig osäker på vad som skulle göras. I ett annat svar står det att en eventuell djurskyddsanmälan berodde på hur starkt stödet var från kollegor och chef för att respondenten skulle orka "bråka" med djurägaren och utstå eventuellt drev på nätet. Flera av de som svarat "kanske" ansåg att det berodde på hur tiken hade blivit dräktig om de skulle anmäla eller ej. De gjorde skillnad på om det var en tjuvparning eller planerad parning och föreslog kastration i samband med kejsarsnittet.

Bland de som svarat nej skulle en svarande prata med djurägaren och sedan anmäla vid ett fjärde kejsarsnitt. I ett av de andra nej-svaren står följande:

"Det är verkningslöst - anmälningar leder ingenstans, däremot leder det till timtal med pappersarbete, hat, hot och dålig stämning. Hade anmälningen kommit från min arbetsgivare hade det varit enklare, men nu ska enskilda individer anmäla vilket är sanslöst orimligt."

6. Exempelfall 2: Du ska rutinvaccinera en hund av brakycefal typ, djurägaren är uppfödare och hunden du vaccinerar är tänkt att gå i avel. Hunden har stenotiska näsborrar, mycket kort nos, kraftiga hudveck och missljud från andningsvägarna. Anmäler du djurägaren?

I detta exempelfall skulle endast 6% av respondenterna anmäla djurägaren medan 55% inte skulle göra det och 38% skulle kanske göra det. Det här exempelfallet fick flest förtydligande kommentarer, 57 stycken jämfört med fall 1 som fick 36 kommentarer och fall 3 som fick 33 kommentarer. Bland de som svarade att de skulle anmäla djurägaren framgår att det är viktigt att förklara för djurägaren vilka risker framtida individer utsätts för. Ett utförligt ja-svar återger följande:

”Först diskuterar vi med djurägaren om att varför avel är direkt olämplig och förklarar vad det står i avelsriktlinjerna samt brukar boka ett besök till klinikkens specialister som går igenom BOAS med djurägaren. Skulle uppfödaren inte lyssna och avstå avel så skulle vi anmäla och det har vi meddelat djurägaren.”

Bland dem som svarat “kanske” framgår det tydligt att dessa fall är känsliga. Flera återger att de skulle diskutera frågan med klinikchefen eftersom det kan påverka klinikens rykte om de anmäler och många djurägare med sådana raser upplevs som känsliga gällande påpekanden om djurens hälsoproblem. Flera svarar att de upplyser djurägaren om problematiken och att de exempelvis kan föreslå en BOAS-utredning eller operation. En person svarar att det är svårt att anmäla något som ännu inte har hänt.

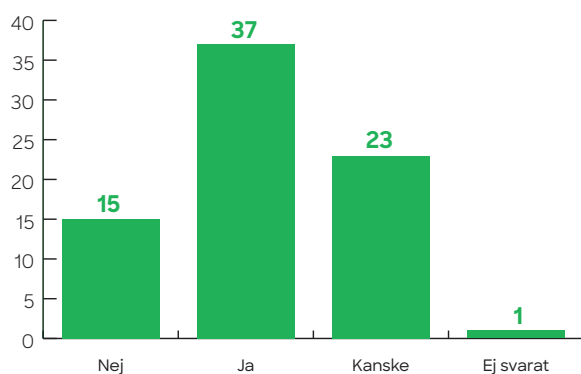
Många som svarat nej anger att de upplyser djurägaren om olämpligheten i att använda hunden i avel då det inte är lagligt och kan utsätta även avkomman för lidande. Dock är det flera som kommenterar att de inte kan anmäla någon som ännu inte begått ett brott, vilket är en misstolkning av djurskyddslagstiftningen. Några skriver även att de inte visste att detta är något som ska/kan anmälas och välkomnar mer kunskap på området. Flera nämner också problematiken kring att så många av dessa djur uppvisar hälsoproblem så att det skulle bli en omöjlig sits för både anmälare och kontrollmyndighet att administrera alla anmälningar innan aveln regleras inom raserna. Det här ett problem som äventyrar hela

lagstiftningen; utan anmälningar kommer uppfödare som bedriver olaglig avel inte att lagföras.

Andra argument som anges som orsaker till att inte anmäla är att det ändå inte leder någon vart då det inte finns någon tilltro till hjälp från kontrollmyndigheten, liksom den komplexitet som föreligger i att anmäla sina kunder och att själv få utstå drev. Ett nej-svar som berör flera av dessa punkter lyder enligt följande:

”Har hittills ej gjort anmälan utan informerat djurägaren att tiken ej bör användas i avel ur veterinärmedicinskt perspektiv. Så länge det finns rasstandarder som ej är veterinärmedicinskt försvarbara har man som veterinär svårt att få uppfödare av vissa raser att inse problemet. Att anmäla resulterar oftast i att djurägaren vänder sig mot den enskilde veterinären och bedömningen är subjektiv. Önskvärt med krav på undersökning (likt patellaintyg) inför avel på brakycefala raser med tydliga riktlinjer om gradering av stenos.”

7. Exempelfall 3: Du får in en kull med kattungar av rasen Scottish fold för besiktning inför försäljning. Anmäler du djurägaren?

I detta exempelfall skulle nästan hälften av respondenterna, 49%, anmäla djurägaren. Detta skiljer sig markant mot föregående exempelfall, som också kunde leda till lidande, där endast 6% skulle anmäla djurägaren. Det här fallet skiljer sig dock genom att aveln redan har skett. Endast 20% svarade att de inte skulle anmäla djurägaren och 30% svarade att de kanske skulle göra det.

Av dem som har svarat att de skulle anmäla djurägaren har 12 respondenter angett kommentarer såsom att smärttillståndet hos Scottish fold är välkänt och därmed olagligt att avla på, vilket inte gör det till en tolkningsbar fråga, samt att aveln redan har skett och därför kan anmälas. En kommentar nämner att det här finns ett klart förbud och mer lagstiftning, vilket gör det enklare. Någon sådan paragraf finns dock inte utan detta baseras troligen på den dom som finns gällande avel på rasen. Denna dom bygger dock på samma regleringar som förbjuder avel på hunden i föregående fall.

Tre av dem som svarat nej eller kanske anger att de inte har tillräckligt med kunskap om rasen för att uttala sig i frågan. I ett av kanske-svaren anges att en

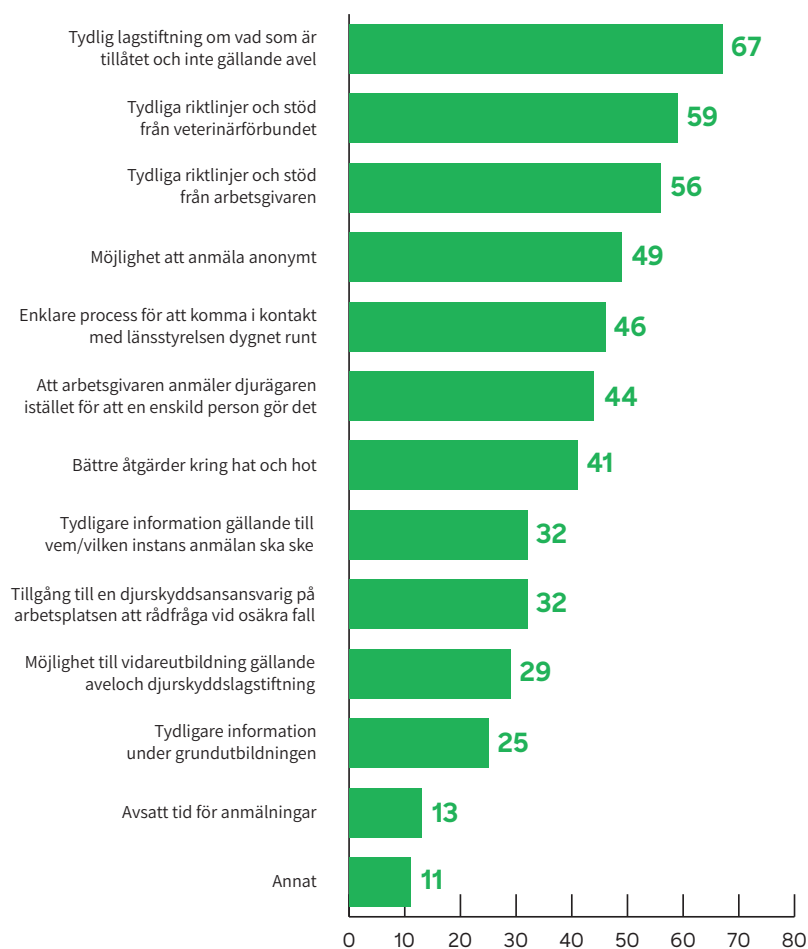
anmälan skulle baseras på om djurägaren medvetet avlat på framåtvikta öron eller ej. I ett nej-svar anges att arbetsplatsen har sagt att en djurskyddsanmälan inte kan upprättas innan katten har utvecklat sjukdom. Detta är anmärkningsvärt då flera studier påvisar att alla individer med vikta öron kommer att utveckla sjukdom i någon grad, utan undantag.

I tre av svaren anges att respondenterna har anmält fall till länsstyrelsen men inte fått någon respons eller att fallet lagts ned utan vidare åtgärd. I ett kanske-svar går det att läsa följande:

”Min kollega kontaktade Länsstyrelsen i just ett sådant här fall men det var ingen respons, hon fick veta att det inget kunde göra förrän en katt kom in med sjukdom/smärta på grund av defekten. Då känns det ganska meningslöst att anmäla”.

Detta tyder på brist på samsyn och okunskap hos länsstyrelserna då det finns exempel på andra länsstyrelser som reagerar tydligt på dessa fall och som dessutom fått saken prövad i rätten, som då dömde till länsstyrelsens fördel.

8. Vilket stöd skulle du önska för att känna dig säkrare i att anmäla misstänkta brott mot avelslagstiftningen?

I denna fråga fick respondenterna kryssa i de alternativ de skulle vilja ha stöd kring för att bli säkrare i processen att anmäla misstänkta brott gällande avelsparagraferna. Hela 88% önskade tydligare lagstiftning om vad som är tillåtet och inte i fråga om avel och detta var det alternativ flest respondenter kryssade i.

Övriga åtgärder som fick support av majoriteten av respondenterna var tydliga riktlinjer och stöd från Veterinärförbundet (77%), tydliga riktlinjer och stöd från arbetsgivaren (73%), möjlighet att anmäla anonymt (64%), enklare process för att komma i kontakt med länsstyrelsen dygnet runt (60%), att arbetsgivaren anmäler djurägaren i stället för att en enskild veterinär gör det (58%) samt bättre åtgärder kring hat och hot (54%). Här blir det tydligt att det framför allt är en brist på tydlighet och stöd gällande vad som ska anmälas och hur det ska göras som efterfrågas. Det tycks också finnas brister i kunskap gällande själva processen kring anmälan och vem som kan utföra den.

9. Vad tror du behöver göras för att komma till rätta med avelsrelaterad djurskyddsproblematik hos hund och katt?

Detta var en fråga med öppet svar som därför inte kan presenteras i sin helhet. I 30 av svaren efterfrågades hårdare och tydligare lagstiftning. Exempelvis understryks vikten av att en djurskyddsanmälan måste leda någon vart, hårdare sanktioner mot olaglig avel och att det skulle underlätta med ledande domar och tydliga objektiva beskrivningar av exempelfall och parametrar som direkt diskvalificerar djur från avel. Detta stämmer väl överens med svaren i föregående fråga, där önskemål fanns om tydligare lagstiftning och riktlinjer.

I 15 av svaren efterfrågas hårdare regleringar från exempelvis Svenska Kennelklubben, Sverak och utställningsdomare. Exempel på vad som efterfrågas är att det blir ett krav att utföra de hälsoprogram som tagits fram för brakycefala hundar, i stället för att de är frivilliga som nu. Andra exempel är att kontroller görs på utställningar för att säkerställa att individer med funktionsproblem inte premieras och därmed blir eftertraktade inom aveln, samt utbildning för uppfödare och utställningsdomare kring problematiken och hur en sundare avel kan främjas.

Många av svaren berör även vikten av utbildning av allmänheten för att sprida budskapet kring hur dåligt extremavlade djur faktiskt mår samt att arbeta för att sådana djur inte används i reklam. Detta för att motverka att fler sjuka djur föds upp och säljs.

Överväganden och föreslagna åtgärder

Trots att Sverige har en relativt tydlig lagstiftning som fastställer att avel med inriktning som kan medföra lidande ej är tillåten, så sker fortfarande systematisk avel där en mycket stor andel av individerna inom vissa hund- och kattraser utvecklar ärftliga hälsoproblem. Vissa individer har en anatomi som gör att de har extrema hälsoproblem, såsom andningsproblematik, smärtor, hudproblem, ögonsjukdomar och oförmåga att reproducera sig naturligt. Sådan avel kan inte anses vara vare sig etisk eller laglig. För att komma till rätta med problemet med olaglig avel hos hundar och katter skulle den mest effektiva åtgärden troligtvis vara att det gjordes riskbaserade normalkontroller av uppfödare av hundar och katter, på samma sätt som görs för lantbrukets djur. För att detta ska kunna ske måste uppfödare på något sätt registreras. Ett alternativ är att utvidga Jordbruksverkets hund- och kattregister till att omfatta ID-nummer på föräldrar och eventuella avkommor till individen. En sådan förändring skulle kräva politiska beslut då registren enligt lagen om tillsyn över hundar och katter (SJVFS 2007:1150)³⁵ endast får användas för att fastställa vem som äger en hund eller katt.

Fram till att normalkontroller av uppfödare av sällskapsdjur blir verklighet så behöver länsstyrelserna få in anmälningar vid misstanke om att lagstiftningens avelsparagrafer inte följs. Detta innebär att djurhälsopersonalens anmälningsplikt är ett mycket viktigt verktyg för att uppmärksamma kontrollmyndigheten på brott mot djurskyddslagen gällande sällskapsdjur. Anmälningsplikten är dessutom extra viktig gällande avelsparagraferna. Detta för att allmänheten i regel inte besitter tillräcklig kunskap att avgöra vad som är ett lämpligt avelsdjur samt att det är välkänt att djurägare ofta har svårt att bedöma sina djurs hälsotillstånd. För att på ett långsiktigt och hållbart vis verka för att djurskyddslagen ska efterlevas, djurhälsopersonal ha en trygg arbetsmiljö och inga sällskapsdjur fara illa till följd av olämplig och olaglig avel krävs dock åtgärder.

Djurskyddet Sverige föreslår att följande åtgärder övervägs:

- ♥ **Ett tydligt samarbete initieras mellan Jordbruksverket, länsstyrelserna och landets veterinärkliniker** där frågor gällande anmälningsplikten och djurskyddslagens efterlevnad diskuteras. Det är tydligt att djurhälsopersonal behöver få stöd och vägledning från myndigheter för att kunna uppfylla anmälningsplikten.
- ♥ Förtroende för och en mer personlig kontakt med länsstyrelsen är något som lyfts både i denna och tidigare rapporter. Djurhälsopersonal lyfter bland annat att det ibland är svårt att komma fram till länsstyrelsen och en **speciell telefonlinje** för djurhälsopersonal som gör det enklare för denna målgrupp att komma i kontakt med berörd personal på kontrollmyndigheten, skulle till exempel kunna övervägas.
- ♥ **Information kring vissa fall**, där anmälan från djurhälsopersonal lett till att en djurägare lagförts, behöver kommuniceras från länsstyrelserna till veterinärklinikerna som exempelvis. Speciellt gällande delar av lagstiftningen som är mer utmanande att tolka, såsom avelsparagraferna.
- ♥ Jordbruksverket tillsammans med länsstyrelserna utarbetar en **skriftlig vägledning** för djurhälsopersonal gällande anmälningsplikten, exempelvis i likhet med den vägledning som finns för djurskyddskontroller. Likaså bör en ersättning utgå för förlorad arbetstid till berörd anmälare vid exempelvis sammanställning av anmälan och förhör.
- ♥ Se över och **tydliggör föreskriften gällande avel**. Genomgången av de olika anmälningarna visar tydligt att de detaljerade paragraferna, såsom ålder på avelsdjuren eller för tidig separation, är de som anmäls mest. En tydligare lagstiftning gällande vad som faktiskt är tillåtet och inte i avelsarbetet var den åtgärd som efterfrågades mest av djurhälsopersonalen. I föreskriften gällande avel för lantbruksdjur och häst³⁶ finns en så kallad defektlista som ger exempel på sjukdomar och anlag som utesluter en individ från avel, vilket bör övervägas även för hund- och kattföreskriften.
- ♥ Förenkla förfarandet med djurskyddsanmälningar genom att **veterinärklinikerna anmäler brott mot djurskyddslagen**, i stället för att enskild personal gör det. Detta bör kunna samordnas på kliniken/veterinärkedjan.
- ♥ **Varje veterinärklinik har en tillknuten djurskyddsansvarig** som är uppdaterad gällande lagstiftning och ansvarar för kontakten med myndigheter samt klinikens löpande djurskyddsarbete. Detta är idag ett krav för slakterier och bör kunna vara ett krav även för veterinärkliniker.

- ♥ Inför lagstiftning kring att varje veterinärklinik ska ha en **fastställd handlingsplan** för hur misstänkta brott mot djurskyddslagen ska hanteras. Denna handlingsplan måste tydligt konkludera att den även omfattar avelsparagraferna.
- ♥ Alla veterinärvårdspraktiserande instanser måste vara **tydliga mot djurägarna** med att all djurhälsopersonal är skyldig att anmäla misstänkta brott mot djurskyddslagen samt att alla former av **hot och trakasserier är oacceptabla och kommer att anmälas**.
- ♥ **Veterinärförbundets vägledning till djurskyddsärenden uppdateras** till att även inkludera avelsrelaterade brott då den nu framför allt fokuserar på vanvårdsfall.
- ♥ Veterinärer som möter ett djur som på grund av sin hälsa är olämpligt för avel har som rutin att **fråga om djuret är tänkt för avel** och om så är fallet informera om att detta inte är lämpligt eller lagligt.
- ♥ **Vid besiktningar av valp- och katteungekullar ska modern alltid vara** med för att bedöma både hennes lämplighet som avelsdjur och för att lättare upptäcka hundsmuggling. Uppgifter om fadern till valparna bör kunna lämnas.
- ♥ Under veterinärutbildningen måste det **förtydligas att även avelsparagraferna ingår i anmälningsplikten** och vad detta innebär.

Referenser

1. Djurskyddslag (SFS 2018:1192). Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.
2. Djurskyddsförordning (SFS 2019:66). Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.
3. Brottsbalk (SFS 1962:700). Justitiedepartementet.
4. Jordbruksverket. Övrig personal inom djurens hälso- och sjukvård. <https://jordbruksverket.se/djur/personal-inom-djurens-halso--och-sjukvard/att-arbeta-inom-djurens-halso--och-sjukvard/ovrig-personal-inom-djurens-halso--och-sjukvard>. [2023-10-09]
5. Förordning med allmän veterinärinstruktion (SFS 1971:810). Jordbruksdepartementet.
6. Ny djurskyddslag - Översyn av djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll. 2011. SOU 2011:75. Statens offentliga utredningar, Stockholm.
7. Sveriges veterinärmedicinska sällskap. 2020. Sveriges Veterinärmedicinska Sällsks riktlinjer: Djurskydd i kliniken. Hantering av djurskyddsfall i smådjursklinisk verksamhet.
8. Lundström, E. 2015. Djurens enda hopp? Om inställningen bland distriktsveterinärer till anmälningsplikt vid misstanke om brott mot djurskyddslagen. Sveriges lantbruksuniversitet. Uppsala. Examensarbete 30 p inom veterinärprogrammet.
9. Neijdebro, M. 2022. Baksidan av djurskyddsarbetet - Finns det ett samband mellan veterinärernas djurskyddsanmälningar och hot, trakasserier och våld mot veterinärer i Sverige? Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala. Själständigt arbete i veterinärmedicin 30 hp.
10. Riksrevisionen. 2003. Hur effektiv är djurskyddstillsynen? Riksrevisionen, Stockholm.
11. Örnstjerna, M. 2016. Djurhälsopersonalens anmälningsplikt på smådjurskliniker - en kvantitativ studie om förekomst, kunskap och rutiner. Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala. Själständigt arbete i biologi, 15 hp.
12. Redgewell, A. 2023. Veterinärers anmälningsplikt av bristande djurskydd - Erfarenheter bland svenska veterinärer. En enkätstudie. Linnéuniversitetet, Kalmar. Examensarbete 15 hp.
13. Jordbruksverket. 2014. Årsredovisning 2013. Jordbruksverket, Jönköping.
14. Jordbruksverket. 2019. Antal hundar per län och kommun 2018. Jordbruksverket, Jönköping.
15. Jordbruksverket. 2023. Statistik ur hundregistret. <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-djur/hundregistret/statistik-ur-hundregistret>. [2023-10-09]
16. Svensk Djursjukvård. 2021. Svensk Djursjukvård Branschrapport 2021. Gröna arbetsgivare,
17. Veterinärutredningen. Veterinär fältverksamhet i nya former. Statens offentliga utredningar, SOU 2007:24. Statens offentliga utredningar, Stockholm.
18. Appelkvist, J. 2013. Det självklara företagandet? Kvinnors företagande i veterinärprofessionen. Linköpings universitet, Linköping. Licentiatavhandling.
19. Hörlin, K. 2022. Jag ser det som en del av min yrkesroll att anmäla. Tidningen Djurskyddet nr 3, 18-19

20. Jerving, K. 2019. Arbetsmiljön inom djursjukvården 2019. Naturvetarna.
21. Jerving, K. 2019. Djurskyddsinspektörers arbetsmiljö 2019. Naturvetarna.
22. Hörlin, K. 2022. Få anmälningar om avel. Tidningen Djurskyddet nr 3, 20.
23. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hund och katt. SJVFS 2020:8.
24. Packer, R. M. A., Hendricks, A., Tivers, M. S. & Burn, C. C. 2015. Impact of Facial Conformation on Canine Health: Brachycephalic Obstructive Airway Syndrome. PLoS One 10, e0137496.
25. University of Cambridge, Department of Veterinary Medicine. About BOAS: Recognition & Diagnosis. <https://www.vet.cam.ac.uk/boas/about-boas/recognition-diagnosis>. [2023-10-09]
26. Roedler, F., Pohl, S. & Oechtering, G. 2013. How does severe brachycephaly affect dog's lives? Results of a structured preoperative owner questionnaire. Vet J 198, 606-610.
27. O'Neill, D. G., Packer, R. M. A., Francis, P., Church, D. B., Brodbelt, D. C. & Pegram, C. 2021. French Bulldogs differ to other dogs in the UK in propensity for many common disorders: a VetCompass study. Canine Med Genet 8, 13.
28. O'Neill, D. G., Skipper, A., Packer, R. M. A., Lacey, C., Brodbelt, D. C., Church, D. B. & Pegram, C. 2022. English Bulldogs in the UK: a VetCompass study of their disorder predispositions and protections. Canine Med Genet 9, 5.
29. Projektgruppen för engelsk bulldogg. 2015. Rasspecifik avelsstrategi RAS för Engelsk bulldogg. Svenska kennelklubben.
30. Gandolfi, B. et al. 2016. A dominant TRPV4 variant underlies osteochondrodysplasia in Scottish fold cats. Osteoarthr Cartil 24, 1441-50.
31. Takanosu, M., Takanosu, T., Suzuki, H. & Suzuki, K. Incomplete dominant osteochondrodysplasia in heterozygous Scottish Fold cats. 2008. J Small Anim Pract 49, 197-199.
32. Malik, R., Allan, G., Howlett, C., Thompson, D., James, G., McWirther, C. & Kendall, K. 1999. Osteochondrodysplasia in Scottish Fold cats. Aust Vet J 77, 85-92.
33. Jordbruksverket. 2022. Nationell djurskyddsrapport 2021 - En redovisning av kontrollmyndigheternas arbete. Jordbruksverket, Jönköping
34. Hörlin, K. 2022. I regel är vår personal mycket observant. Tidningen Djurskyddet nr, 21.
35. Lag om tillsyn över hundar och katter. SFS 2007:1150.
36. Statens jordbruksverks föreskrifter om avelsarbete. SJVFS 2019:31.

Om Djurskyddet Sverige

Djurskyddet Sverige är med sina nästan 11 500 medlemmar och ungefär 40 anslutna lokalföreningar en av Sveriges största djurskyddsorganisationer. Vi har arbetat i över 100 år för att hjälpa djuren.

Vår vision är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur. Vårt mål är att alla djur erkänns som kännande varelser och att alla djur har ett egenvärde samt att alla människor har ett empatiskt synsätt och behandlar djuren utifrån detta. Vi arbetar för att människan fortsatt ska kunna hålla djur, där djuren får leva ett gott liv med möjlighet att kunna utföra de naturliga beteenden som bidrar till en bättre djurvälstånd och skyddas från lidande. När djuren avlivas ska det ske snabbt och smärtfritt.

Vi opinionsbildar och påverkar politiker för att förbättra djurskyddslagstiftningen. Vi finns representerade i olika arbetsgrupper och kommittéer samt är remissinstans åt departement och myndigheter. Våra lokala föreningar arbetar bland annat med att hjälpa hemlösa och utsatta djur att hitta nya hem.

Vårt arbete finansieras av medlemsavgifter, arv och gåvor. Organisationen har 90-konto vilket innebär att verksamheten kontrolleras av Svensk Insamlingskontroll.

Läs mer om vårt arbete på www.djurskyddet.se

**Tillsammans gör
vi skillnad
*i djurens namn!***

Djurskyddet Sverige, Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm Telefon: 08-673 35 11,
E-post: info@djurskyddet.se, PG: 90 01 06-6, www.djurskyddet.se